

Lördagen den 11 Mars 1871.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades protokollet för den 1 dennes.

Upplästes ett läkarebetyg af följande lydelse:

Att Ledamoten af Riksdagens Förste Kammare, Kammarherren m. m. Herr Grefve H. A. Hamilton i sitt hem, egendomen Blomberg i Skaraborgs län, insjuknat af en bulnad i ena foten, som gör honom oförmögen att ännu på någon tid återvända till Riksdagen, var der härmedelst på aflagd embetsed intygadt af

Lidköping den 25 Februari 1871.

Hj. W. Karlberg,

Med. D:r

Lasarett-Läkare.

Anställdes omröstning jemlikt 65 § Riksdags-ordningen öfver följande, af Stats-Utskottet i dess memorial N:o 22 föreslagna och af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

Den som vill, att Kongl. Maj:ts nådiga förslag om inrättande af en lagbyrå endast på det sätt bifalles, att till Kongl Maj:ts disposition ställes för år 1872 ett extra anslag af 20,000 R:dr, att användas för fullgörande af de uppdrag, som varit i samma nådiga förslag afsedda, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen beslutit: a) att med afslag å Kongl. Maj:ts nådiga förslag om inrättande af en lagbyrå, i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes tillsätta en lagkomité, under namn af "Nya Lagberedningen", med åliggande att, i enlighet med den instruktion, Kongl. Maj:t kan komma att för densamma ut-

färda, och efter anvisning af Justitie-statsministern, dels öfverse och bearbeta de af förra lagkomitéen och lagberedningen författade förslag i de delar, som ännu icke blifvit till lag antagna, dels ock utarbeta förslag till de mindre omfattande ändringar och tillägg i någon eller några delar af allmänna lagen, som kunna under tiden ifrågakomma; och b) att till bestridande af kostnaderna för Nya Lagberedningen under år 1872 på extra stat anvisa ett belopp af 20,000 R:dr.

Vid voteringens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 99;

Nej — 9.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades samt afsändes till Andra Kammaren, och ankom derifrån efter en kort stunds förlopp ett protokollsutdrag N:o 116, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 74 Ja och 101 Nej samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 173 Ja och 110 Nej; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositiones innehåll.

Anställdes omröstning jemlikt 65 § Riksdags-ordningen öfver följande, af Stats-Utskottet i dess memorial N:o 22 föreslagna och af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

Den som vill, att Riksdagen bifaller Kongl. Maj:ts nådiga förslag om löneförhöjning med 100 R:dr för hvardera af de två i Justitie-statsexpeditionen anställda vaktmästare, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har den af Kongl. Maj:t äskade löneförhöjning för bemälda två vaktmästare icke blifvit af Riksdagen beviljad.

Vid voteringens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 31;

Nej — 81;

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades samt afsändes till Andra Kammaren; och ankom derifrån efter en kort stunds förlopp ett protokollsutdrag, N:o 117, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 58 Ja och 113 Nej samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 89 Ja och 194 Nej; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i enlighet med nej-propositionens innehåll.

Anställdes omröstning jemlikt 65 § Riksdags-ordningen öfver följande af Stats-Utskottet i dess memorial N:o 22 föreslagna och af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

Den som vill, att Riksdagen godkänner det af Kongl. Maj:t framlagda förslag till personal- och aflöningsstat för Fångvårds-styrelsen, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen godkänt det af Kongl. Maj:t framlagda förslag till personal- och aflöningsstat för Fångvårds-styrelsen med den inskränkning, att den för två af de hos Fångvårds-styrelsen anställde tjenstemän föreslagna löneförhöjning efter fem och tio års tjenstgöring icke medgifvits.

Vid voteringsens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 73;

Nej — 37.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades samt afsändes till Andra Kammaren; och ankom derifrån efter en kort stunds förlopp ett protokollsutdrag, N:o 118, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 52 Ja och 124 Nej samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 125 Ja och 161 Nej; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Anställdes omröstning jemlikt 65 § Riksdags-ordningen öfver följande, af Stats-Utskottet i dess memorial N:o 22 föreslagna och af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

Den som vill, att Kongl. Maj:ts i fråga om anslagen under Tredje Hufvudtiteln framställda förslag må af Riksdagen bifallas, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen beslutit att, med bifall i öfrigt till Kongl. Maj:ts i afseende å regleringen af utgifterna under Riksstatens Tredje Hufvudtitel framställda förslag, uppföra såsom anslag för ministerstaten endast ett belopp af 300,000 R:dr och såsom "tillfälligt anslag till öfvergående utgifter" upptaga återstoden af det utaf Kongl. Maj:t till nämnda stat för 1872 äskade belopp, 40,800 R:dr.

Vid voteringsens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 90;

Nej — 24.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades samt afsändes till Andra Kammaren; och ankom derifrån efter en kort stunds förlopp ett protokollsutdrag, N:o 119, som upplästes och hvaraf in-

hemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 24 ja och 154 nej samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 114 ja och 178 nej; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i enlighet med nej-propositionens innehåll.

Anställdes omröstning jemlikt 65 § Riksdags-ordningen öfver följande, af Stats-Utskottet i dess memorial N:o 22 föreslagna och af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

Den som vill, att Riksdagen beviljar den af Kongl. Maj:t för befästningarne vid Carlskrona hamn och vid Hvita Krog åskade summa, 3,750,000 R:dr, och deraf anvisar såsom extra anslag att utgå under innevarande år 150,000 R:dr och för år 1872 200,000 R:dr, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kongl. Maj:ts nådiga proposition om anslag till Carlskronas befästande för närvarande icke blifvit af Riksdagen bifallen.

Vid voteringsens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 108.

Nej — 5.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades samt afsändes till Andra Kammaren; och ankom derifrån efter en kort stunds förlopp ett protokollsutdrag, N:o 120, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 74 ja och 104 nej samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 182 ja och 109 nej; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Anställdes omröstning jemlikt 65 § Riksdags-ordningen öfver följande, af Stats-Utskottet i dess memorial N:o 22 föreslagna och af båda Kamrarne godkända roteringsproposition:

Den som vill, att Kongl. Maj:ts nådiga framställning om anslag för uppförande af en kasernbyggnad i Wisby må af Riksdagen endast på det sätt bifallas, att till nämnda ändamål anvisas ett extra anslag af 42,875 R:dr, att utgå med 20,000 R:dr under innevarande år och 22,875 R:dr år 1872, under vilkor att staden Wisby förbinder sig att, efter det staden blifvit från truppens inqvarterande befriad, årligen utgifva en kontant servis-ersättning af 1,150 R:dr, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har det af Kongl. Maj:t för en kasern i Wisby äskade belopp, 42,875 R:dr, icke blifvit af Riksdagen beviljad.

Vid voteringens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 99;
Nej — 14.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades samt afsändes till Andra Kammaren; och ankom derifrån efter en kort stunds förlopp ett protokollsutdrag, N:o 121, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 26 ja och 152 nej samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 125 ja och 166 nej; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i enlighet med nej-propositionens innehåll.

Anställdes omröstning jemlikt 65 § Riksdags-ordningen öfver följande, af Stats-Utskottet i dess memorial N:o 22 föreslagna och af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

Den som vill, att Kongl. Maj:ts nådiga framställning om löneförhöjning med 500 R:dr åt landtmäterisekreteraren af Riksdagen bifalles på det sätt, att såsom löneförhöjning åt bemälda sekreterare för år 1872 beviljas ett extra anslag af 500 R:dr, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har den för landtmäterisekreteraren föreslagna löneförhöjning icke blifvit af Riksdagen beviljad.

Vid voteringens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 62;
Nej — 51.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades samt afsändes till Andra Kammaren; och ankom derifrån efter en kort stunds förlopp ett protokollsutdrag, N:o 122, som upplästes och hvaraf inhemtades att omröstningen derstädes utfallit med 31 ja och 142 nej samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 93 ja och 193 nej; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Anställdes omröstning jemlikt 65 § Riksdags-ordningen öfver följande, af Stats-Utskottet i dess memorial N:o 22 föreslagna och af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

Den som vill, att Kongl. Maj:ts nådiga framställning om löneförhöjning med 600 R:dr åt landtmäterifiskalen måtte endast på det

sätt af Riksdagen bifallas, att såsom löneförhöjning åt bemälde tjänsteman för år 1872 beviljas ett extra anslag af 600 R:dr, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, är den ifrågasatta löneförhöjningen af Riksdagen afslagen.

Vid voteringens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 63;

Nej — 43.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades samt afsändes till Andra Kammaren; och ankom derifrån efter en kort stunds förlopp ett protokollsutdrag, N:o 123, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 35 ja och 136 nej samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 98 ja och 179 nej; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i enlighet med nej-propositionens innehåll.

Anställdes omröstning jemlikt 65 § Riksdags-ordningen öfver följande, af Stats-Utskottet i dess memorial N:o 22 föreslagna och af båda Kamrarne godkända voterings-proposition:

Den som vill, att Riksdagen bifaller Kongl. Maj:ts nådiga framställning derom, att det till utgående från trafikmedlen förslagsvis beräknade anslaget till statens jernvägstrafik må höjas från 4,200,000 R:dr till 4,500,000 R:dr, eller med 300,000 R:dr, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, är Kongl. Maj:ts berörda nådiga framställning endast på det sätt af Riksdagen bifallen, att det till utgående från trafikmedlen förslagsvis beräknade anslaget till statens jernvägstrafik höjes med 100,000 R:dr, eller från 4,200,000 R:dr till 4,300,000 R:dr.

Vid voteringens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 91;

Nej — 18.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades samt afsändes till Andra Kammaren; och ankom derifrån efter en kort stunds förlopp ett protokollsutdrag, N:o 124, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 38 ja och 137 nej samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 129 ja och 155 nej; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i enlighet med nej-propositionens innehåll.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att anslag blifvit utfärdadt till sammanträdets fortsättning kl. 6 e. m.

Företogs val af tjugufyra valmän för utseende af Riksdagens Fullmäktige uti Riksbanken och Riksgälds-kontoret jemte deras suppleanter, äfvensom Styrelse-ledamöter och suppleanter vid länekontoren i Göteborg, Malmö och Wisby; Och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

Grefve Beck-Friis	med 71 röster.
Herr Brummer	” 71 ”
” De Maré	” 71 ”
Friherre von Essen	” 71 ”
Herr Falk	” 71 ”
Friherre Gyllenkrook	” 71 ”
Herr Nisser	” 71 ”
” Petre	” 71 ”
Friherre Peyron	” 71 ”
” von Schwerin	” 71 ”
Herr Tornerhjelm	” 71 ”
Grefve Wachtmeister, H.	” 71 ”
Herr Wijkander	” 71 ”
Herr Bennich	” 70 ”
” von Ehrenheim	” 70 ”
” von Gegerfelt	” 70 ”
” Gyllenram	” 70 ”
” Hallenborg	” 70 ”
” af Klint	” 70 ”
” Nordenfelt	” 70 ”
Friherre von Otter	” 70 ”
Herr Peijron	” 70 ”
Grefve Piper	” 70 ”
Herr Ekman, J. J.	” 69 ”

Företogs val af sex suppleanter till Kammarens valmän för utseende af Riksdagens Fullmäktige uti Riksbanken och Riksgälds-kontoret, jemte deras suppleanter, äfvensom Styrelse-ledamöter och suppleanter vid länekontoren i Göteborg, Malmö och Wisby; Och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

Herr Rettig	med 30 röster.
” von Sydow	” 30 ”
Grefve Sparre, N. G. A.	” 30 ”
Herr Santesson	” 29 ”
” Sahlin	” 29 ”
Friherre Adelsvärd	” 28 ”

efter

efter särskilda lottningar emellan dem, som erhållit lika antal röster, för bestämmande af den ordning, hvori de skulle såsom suppleanter inträda.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Bevilnings-Utskottets den 9 dennes bordlagda Betänkande N:o 2, angående allmänna bevilningen.

Föredrogs ånyo Stats-Utskottets den 6 och 8 dennes bordlagda Utlåtande N:o 16, angående regleringen af utgifterna under Riksstasens Sjunde Hufvudtitel.

Härvid anmälde sig och yttrade:

Friherre af Ugglas: I afseende på föredragningen af den i detta utlåtande under titeln "Telegrafverket" förekommande afdelning anhåller jag att få yttra några ord.

Utskottet sonderdelar sitt beslut i fyra moment. Det sista innehåller en hemställan om en underdånig anhållan, det Kongl. Maj:t täcktes taga frågan om Post- och Telegrafverkens förening under förnyad ompröfning. Denna anhållan utgör dock skälet hvarföre Utskottet icke ingått i pröfning af Kongl. Maj:ts förslag till aflönings- och utgiftsstat för Telegrafverket, och skulle Riksdagen icke godkänna en sådan åsigt, så faller det af sig sjelft att utlåtandet i denna del måste återremitteras. Det är derföre som jag anhåller att, sedan mom. iitt. a) blifvit föredraget, mom. d) måtte företagas samt först derefter mom. b) och c).

Herr Grefven och Talmannen hemställde, huruvida Kammaren, i enlighet med hvad Friherre af Ugglas föreslagit, behagade besluta, att det nu föredragna utlåtandet skulle punktvis företagas till afgörande, dock med iakttagande deraf, att de i 3:dje punkten förekommande fyra momenter skulle behandlas i följande ordning, nemligen först momentet a, sedermera momentet d samt derefter momentet b och c.

Svarades ja.

1:sta och 2:dra punkterna.

Biföllos.

3:dje punkten.

Mom. a.

Bifölles.

Riksd. Prot. 1871. 1 Afd. 1 Band.

Mom. d.

Friherre af Ugglas: Jag begärde ej ordet vid föredragningen af mom. litt. a), emedan jag icke ansåg det tjena till något att sysselsätta Kammaren med ett ärende, som genom Kongl. Maj:ts proposition måste betraktas såsom afgjort. Ty sedan Kongl. Maj:t till Riksdagen öfverlemnadt att deltaga i bestämmandet af Telegrafverkets stat, kan Riksdagen icke dertill svara nej. Men jag begagnar detta tillfälle att få förklara, att det, efter min tanke, varit lyckligare och bättre för Telegrafverkets framtid, om det fortfarande såsom hittills fått stå under Kongl. Maj:ts förvaltning; och jag har icke kunnat finna någon anledning från Riksdagens sida till en sådan åtgärd som nu vidtagits; tvärtom den enda gång som något sådant ifrågasatts, nemligen af 1865 års statsrevisorer, förklarade Stats-Utskottet att, då Telegrafverket aldrig af Staten erhållit några medel, en sådan framställning ej borde af Riksdagen godkännas, och denna uppfattning blef af Riksdagen gillad. Jag vill emellertid nu icke vidare sysselsätta mig med denna fråga, utan anhåller att få till granskning upptaga Utskottets förslag om Post- och Telegrafverkens sammanslagning.

Jag är fullkomligt ense med Stats-Utskottet deri, att båda verken borde vara förenade i en gemensam högsta förvaltning, men deremot kan jag icke af Utskottets motivering finna annat, än att meningen vore den att förlägga Telegrafverket, såsom en särskild afdelning af Postverket, under General-poststyrelsen, och det är deremot som jag vågar uppträda, emedan jag anser att en sådan åtgärd icke skulle lända hvarken till det ena eller andra verkets fördel.

Stats-Utskottets Utlåtande innehåller hufvudsakligen en slags kritik öfver Telegrafstyrelsens till Kongl. Maj:t afgifna utlåtande angående Post- och Telegrafverkens förening, och jag hoppas att Stats-Utskottets ledamöter icke illa upptaga, om jag tillåter mig å min sida anställa en kritik med Stats-Utskottets motiver.

Utskottet har i första rummet åberopat förhållandena i Norge, Danmark och Preussen, der erfarenheten skulle visat möjligheten af post- och telegrafväsendets förening. Detta skäl har dock blifvit lika många gånger från ena sidan framhållet som från andra sidan vederlagdt, och jag ber att för Kammaren få i största korthet redogöra för förhållandena i detta afseende i nämnda länder.

I Norge eger någon förening icke rum i dessa verks egentliga styrelse. Förhållandet är, att i Marin- och Post-departementet finnes en särskild afdelning, hvartill räknas såväl Post- som Telegrafverken, men Telegrafverket förvaltas af en särskild Telegrafdirektör, och man skall finna, att dennes åligganden äro enahanda med dem som tillkomma Telegrafstyrelsen i Sverige. Det finnes således emellan de båda verken intet annat samband, än att de ytterst lyda under ett och samma statsdepartement, hvilket jag också anser vara fullkomligt riktigt.

Hvad Preussen beträffar, så har post- och telegrafverken varit förenade under en gemensam styrelse ända till den 1 Januari 1868, men sedermera hafva dessa verk blifvit från hvarandra åtskiljda, så-

som det uppgifvits till följd deraf att, efter Nordtyska förbundets bildande, göromålen så ökats, att *en* chef icke kunnat medhinna att sköta dem. Men, mine Herrar, förhållandet i Preussen har i allt fall icke varit sådant som man tänkt sig att det här i Sverige skulle blifva, ty i det Preussiska Stats-departementet för handel och närings-
 affärer fanns före år 1868 ett särskildt departement, benämndt Generalpostamtet, och under detta lydde såväl post- som telegrafverken; men i Preussen fanns ock under Generalpostamtet en särskild Generalpostdirektör, som, bestridde ungefär samma göromål som vår Generalpostdirektör. Äfven fanns en Generaltelegrafdirektör, hvilken hade under sig särskilda inspektörer för olika delar af landet. Det var således en under högsta myndigheten förenad förvaltning, som derifrån delade sig lika åt båda hållen med sjelfständig verkställande chef för hvardera verket. Detta, mina Herrar, är väl något helt annat än att förlägga Telegrafverket under Generalpoststyrelsen såsom en denna styrelse underordnad afdelning.

I Danmark eger en förening af de båda verken under Generalpostdirektören verkligen rum, men äfven der är en särskild Telegrafdirektör tillsatt med ungefär lika stor makt som vår Generaldirektör, och Generalpostdirektören der är egentligen endast en mellanlänk emellan Telegrafdirektören och Finansdepartementet; men någon förening, sådan som Stats-Utskottet tänkt sig, existerar icke heller der. Men äfven, mine Herrar, om en närmare förening verkligen förefunnnes i dessa länder, är det derföre nödvändigt att Sverige skall taga efter sådant? Jag kan ej finna det. Om man nemligen vill vara rättvis, så måste man erkänna, att både Post- och Telegrafverken utvecklats sig till landets fromma, och att någon skäligen anledning till anmärkning mot dem icke förefinnes; och då kan det väl ej vara skäl att bryta sönder en god institution blott med anledning af ett förhållande, som existerar i några andra länder. Men, säger man, det kan ju icke skada att en utredning göres, och att Kongl. Maj:t till en kommande Riksdag framlägger ett förslag. Jag skulle deremot icke hafva något att invända, såvida icke Kongl. Maj:t för endast 14 månader sedan, på Riksdagens egen begäran, låtit göra en sådan utredning, efter att hafva hört de enda myndigheter, som kunde anses fullt kompetenta att i frågan yttra sig, nemligen Telegraf- och Poststyrelserna; och Kongl. Maj:t har efter en sådan utredning sagt, att göromålens beskaffenhet ingalunda nödvändigt betingade en gemensam styrelse, att sambandet mellan verken lämpligast och bäst ordnades derigenom, att de lydte under ett och samma regeringsdepartement, samt att några egentliga besparingar genom styrelsernas sammanslagning ej kunde vinnas; och Kongl. Maj:t tillägger, att under närvarande förhållanden, då i synnerhet Postverket vore stadt i en utveckling, som ovilkorligen kräfde en chefs odelade uppmärksamhet, tidpunkten för en dylik åtgärd, i hvilket fall som helst, vore mindre lämplig.

Jag anhåller att, utan att nu fästa mig vid hvad chefen för Telegrafverket yttrat och utan att framhålla min egen åsigt i saken, då jag såsom chef för Finansdepartementet afstyrkt den föreslagna föreningen och derföre måhända kan anses partisk i frågan, få såsom mitt bästa skäl åberopa Generalpoststyrelsens yttrande, som är bifogadt

Utskottets betänkande. Hvad säger då Generalpoststyrelsen? Den yttrar (sidan 29) "att utan tvifvel flera och talande skäl kunna anföras till stöd för en förening af Post- och Telegrafverken," men den uppgifver icke hvilka dessa talande skäl äro, men jag skall straxt komma till dem. General-poststyrelsen tillägger i 2 mom. "att den egentliga och måhända enda olägenheten härvid vore svårigheten för de sammanslagna verkens styrelse att som sig borde handhafva en så vidlyftig förvaltning, isynnerhet då, på sätt i åberopade underdåniga skrifvelse närmare finnes omförmäldt, under en sednare tid till den grad ökats mängden och omfattningen af de General-poststyrelsen åliggande göromål, att fara synes vara för handen, det en ytterligare och större tillväxt deruti skulle för styrelsen kunna göra det omöjligt att åt hvart särskildt ärende egna den omsorgsfulla pröfning, som isynnerhet de ofta förekommande frågorna om nya postgångars inrättande och äldre posters omreglering i så hög grad påkalla."

Här har således General-poststyrelsen förklarat sig anse, att en förening icke kan åstadkommas utan fara för ärendenas lugna och jemna gång; men icke desto mindre yttrar styrelsen att, om en förening ansåges nödig, styrelsen ville uppgifva de fördelar som deraf vore att förvänta. Dessa fördelar skulle hufvudsakligen bestå i besparingar. Stats-Utskottet har i sitt utlåtande intagit General-poststyrelsens uppgifter angående dessa besparingars storlek och derigenom gjort det möjligt för hvar och en att bedöma desammas värde. Oaktadt jag skulle kunna vara i tillfälle att uppgifva hvilka tjänster som vid en sammanslagning skulle kunna indragas m. m., så vill jag dock icke dermed trötta Kammaren — nog af, den besparing Poststyrelsen ansett kunna vinnas genom föreningen uppgår ej till mer än 8,500 R:dr och deri är inberäknadt aflöningen för en linieintendent, om hvars obehöflighet, äfven i händelse af de båda verkens förening, tankarne dock kunna vara delade. Men jag vill antaga, att besparingarne kunna uppgå till 8,500 R:dr, och jag frågar: kan det väl vara skäl att bryta sönder en sådan institution som Telegrafverket för en sådan obetydlig besparing, som blott utgör omkring en procent af verkets utgiftsstat, och hvilken besparing, om Telegrafverket skötes ordentligt, på andra håll kan med större fördel åstadkommas. Särskildt har genom kontrollstationerna besparingar till flera gånger detta belopp under de sednaste åren åstadkommits, och jag tror att, om verket har en chef, som med odeladt nit kan egna sig åt desamma, detta förhållande skall komma att fortvara. Om nu, mine Herrar, hvilket jag tror icke kan förnekas, man måste gifva Stats-Utskottet orätt derutinnan, att förhållandena i utlandet skulle vara sådana, som Utskottet uppgifvit, och om vidare den besparing, som genom sammanslagningen kan åstadkommas, är så ringa, som jag antydt, kan det då väl vara skäl att ifrågasätta en ändring i den nuvarande anordningen, när Kongl. Maj:t endast för 14 månader sedan haft frågan under ompröfning samt några på saken inverkan förändrade förhållanden derefter icke inträdt? En större besparing kunde då vinnas genom sammanslagning af t. ex. telegrafist- och postexpeditörs-befattningarne. En sådan sammanslagning kan allt

för väl åstadkommas utan förening af de begge styrelserna. En dylik förening eger rum i Preussen, der den genom särskild författning är anbefalld. Vi hafva till och med exempel på, att här i landet tjänster vid Tull- och Postverken äro förenade i samma hand, utan att man hört någon ifrågasätta, att dessa verk skulle komma under en gemensam styrelse.

Jag har med dessa ord velat motivera det yrkande, som jag nu vågar göra, att Första Kammaren icke måtte bifalla detta moment.

Grefve Beck-Friis: Äfven om man vill förneka det i sakens egen natur berättigade deri, att den för Telegrafverket uppgjorda utgiftsstat framläggas för Riksdagen, så finnas äfven direkta skäl som tala derför. Som Herrarne veta, förekom denna fråga först år 1867. Statsrevisorerna anmärkte redan då, att de saknade detaljkännedom i ämnet, hvarföre de hemställde, att en utredning deraf måtte åstadkommas, på det man måtte komma i tillfälle att bedöma fördelarne och olägenheterna af Post- och Telegrafverkens förening under en gemensam styrelse. Denna hemställan understöddes af dåvarande Stats-Utskott, gillades äfven af Riksdagen samt föranledde den framställning, som här omtalats, till Kongl. Maj:t, att Kongl. Maj:t ville taga i nådigt öfvervägande, huruvida det kunde vara fördelaktigt, att de båda verken förenades. Kongl. Maj:t fann emedertid tidpunkten icke lämplig för en sådan förening. Riksdagens åsigt i frågan, innefattande båda verkens förening samt utgifts- och inkomststaters framläggande för Riksdagen, kvarstår emellertid. För min del kan jag icke finna annat, än att detta är något, som tillhör Riksdagens befogenhet, helst statsmedel till belopp af nära 4 millioner R:dr blifvit för telegrafanläggningar anvisade. Jag tror det derföre vara synnerligen välbetänt, att Kongl. Maj:t nu för Riksdagen framlagt Telegrafverkets stat.

Hvad åter beträffar den ifrågasatta sammanslagningen, så medgifver jag, att den direkta besparing som skulle uppkomma genom styrelsernas förening blefve obetydlig. Likväl torde den blifva något större än den siste ärade talaren uppgifvit, emedan jag tror att, utom de af honom uppgifna 8,500 R:dr, besparingar kunna göras genom indragning af tjänster å revisionsafdelningarne, hvilka icke hafva mera att göra, än att de mycket väl kunna samverka i händelse en förening kommer till stånd.

Hvad angår det af Friherre af Ugglas såsom ett skäl emot föreningen åberopade förhållande i Norge, så får man dervid taga i betraktande, att ehuru Post- och Telegrafverken hafva särskilda direktörer telegrafdirektören der icke kan jämföras med vår generaltelegrafdirektör, då han icke, såsom denne sednare, är en fristående embetsman med själfständig ställning, utan sorterar under samma myndighet som postdirektören.

Beträffande Preussen, så hafva ju ända till sista tiden de båda verken varit förenade och detta i ett land, der telegrafväsendet hunnit en mångdubbelt större utveckling än hos oss. De lägre befattningarne inom post- och telegrafverken hafva der i allmänhet varit förenade, men att detta icke utan svårighet låter sig göra der, hvar-est hvarterda verket från början haft sin särskilda öfverstyrelse,

detta har tydligen framgått af förhållandena här i landet. Kongl. Maj:t har nemligen, på Riksdagens framställning, redan för ett och ett halft år sedan beslutat sammanslagning af postexpeditörs- och telegrafassistent-befattningarne, der sådant låte sig göra, men ännu har detta icke försiggått på mer än två ställen, nemligen i Åmål och på Dalarö, och detta oaktadt vi hafva telegrafstationer, der ej expedieras mera än 700 telegram om året, då deremot i Danmark en sådan sammanslagning har kunnat ega rum på stationer, der 6 å 7,000 telegram årligen expedieras. Vid våra enskilda jernvägar har en sådan törening äfven visat sig praktisk, ehuru telegrambefordringen derstädes ofta är större än på många af statens telegrafstationer. Jag har några uppgifter i detta hänseende, som äro rätt talande. Ystadsbanan har i medeltal befordrat öfver 5,000 telegram. På samma sätt Helsingborgsbanan. Äfven vid statens jernvägsstationer, hvarest expedieras öfver 30,000 telegram om året, äro de båda tjänsterna förenade. Häruti tror jag att den största besparingen ligger. Öfver hälften af statens telegrafstationer expediera i medeltal ej flera telegram än 10 hvar om dagen och då man vet, att en god telegrafist kan telegrafera 20 telegram i timmen, så kan man ej anse, att dessa tjänstemän af sin tjänst hafva full sysselsättning. Jag tror det icke heller kunna skada, om dessa tjänstemän finge mera arbete, då de på samma gång finge större inkomster. Jag anser alltså skäl vara att bifalla hvad Utskottet här föreslagit.

Grefve af Ugglas: Jag tror att den förste talaren vid bedömande af Utskottets tillgörande i denna del sett detsamma, om icke ur en oriktig så åtminstone ur en mindre väsendtlig synpunkt. Jag vill lemna derhän, om en sådan sammanslagning kan blifva fördelaktig, och skulle till och med vilja medgifva, att ett och annat af hvad Utskottet anfört icke är fullt riktigt, men det är icke detta som för mig utgjort det bestämmande. Jag har ställt mig på samma ståndpunkt som regeringen 1869, och det är derifrån som Utskottet utgått. Vi få nemligen betänka hvad Regeringen då svarade. Den förste talaren har derom lemnat upplysning, och vi finna deraf, att Regeringen icke uttalat något enda positivt hinder och icke anfört någon bestämd olägenhet, utan endast sagt, att en sammanslagning af Post- och Telegrafverken icke skulle medföra de fördelar man åsyftat, och särskildt påpekat att tidpunkten för en sådan åtgärd för det *dåvarande* vore mindre lämplig, isynnerhet med afseende å den utveckling, under hvilken Postverket stode. Herrarne finna ju deraf, att Regeringen intill denna stund icke intagit någon definitiv ställning till frågan, och det är icke otänkbart, att sedan den reglering, som nu utgjort det förnämsta positiva hindret, försiggått, frågan kan gestalta sig så, att vid närmare granskning man finner en sammanslagning medföra större fördelar än man förut trott. Vid sådant förhållande skulle det mycket kunna ifrågasättas, huruvida icke Stats-Utskottet mycket utsatt sig för klander, om det utgått från en förutsättning, som sedermera visat sig icke hålla streck. Hvad Utskottet begärt är endast, att Regeringen skall taga frågan under närmare ompröfning och, först sedan det visat sig att en sammanslagning kan

ske, därför uppgöra en definitiv stat. För öfrigt ifrågasätter icke Stats-Utskottet, att statsverket för närvarande kan af Telegrafverket bereda sig några inkomster. Utom dessa skäl, som för mig varit de hufvudsakliga, har jag möjligen haft ett annat, som dock är temligen sekundärt. Det är nemligen, att jag icke tyckt om att, der det icke varit alldeles nödvändigt, tillsätta ett Generaldirektörsskap, så fort fråga blir om en ny styrelse. Det förefaller mig att, sedan sådant skett, styrelsen söker att åt sitt verk gifva en omfattning, en relief, som icke är förenlig med administrationens enkelhet och icke mest lämplig för besparingars iakttagande. Det har aldrig fallit mig in, att Telegrafverket icke skulle erhålla sin särskilda sous-chef, men detta blir något helt annat än en fristående styrelse. Jag får därför hemställa, att Kammaren måtte godkänna Utskottets åtgörande i denna del att icke tillstyrka Riksdagen att fastställa någon utgiftsstat för Telegrafverket, förrän en grund för en dylik utgiftsstat blifvit definitivt beslutad.

Friherre Funck: Efter de upplysningar, som af de två siste talarne blifvit lemnade, har jag ej mycket att tillägga, och skulle inskränkt mig till att förena mig med dem, om jag ej ansåge mig böra yttra några ord i anledning af ett yttrande, som blifvit fäldt af den förste ärade talaren. Han har nemligen sagt, att det vore förvånande, att Utskottet ansett sig böra framlägga ett förslag, som Kongl. Maj:t för 14 månader sedan haft under ompröfning. För min del skulle det visserligen icke ifrågakommit, om icke hela frågan kommit in på en ny ståndpunkt, genom framläggandet af en definitiv stat, som nu skulle bestämmas, ty om den nu blefve fastställd, skulle derigenom ett sammansläende af Post- och Telegrafverken för lång tid omöjliggöras, hvartill kommer att jag icke kan anse att frågan genom Kongl. Maj:ts återopade beslut blifvit definitivt afgjord. Jag deltog år 1868 i Utskottet och är af samma åsigt nu som då, hvilken åsigt i viss grad blifvit stärkt af Telegrafstyrelsens eget utlåtande. Jag vill icke ingå i några specialiteter, helst då Poststyrelsens utlåtande redan blifvit återopadt. Kammaren må deri läsa antingen ett till- eller afstyrkande, hvilket torde vara beroende på olika åsikter, men jag hemställer blott, huruvida Poststyrelsen mest till- eller afstyrkt en sammanslagning. Friherre af Ugglas uppläste första delen af Poststyrelsens utlåtande, men Poststyrelsen tillägger ett skäl som är af vigt, det nemligen att genom en sammanslagning skulle åstadkommas större enhet i förvaltningen. Utskottet har äfven visat, att det skulle leda till besparingar. De äro väl små, men för min del tror jag, att de skulle kunna blifva vida större, om frågan toges under allvarligt öfvervägande, och denna min åsigt grundar jag derpå, att kostnaderna för telegrafverket i Norge äro jemförelsevis vida mindre. Då man nu icke begärt annat, än att Kongl. Maj:t måtte taga frågan i öfvervägande och inkomma med förslag, så tror jag icke, att man bör afslå detta. Skulle Kongl. Maj:t finna, att en sammanslagning är omöjlig eller olämplig, så torde Kongl. Maj:t komma att därför angifva sina skäl, och jag förmodar att Riksdagen lärer komma att pröfva dessa och godkänna dem, om de äro tillfredsställande. Lika med

Utskottet anser jag, att man är fullt berättigad att begära en förnyad pröfning af saken, då Kongl. Maj:t icke definitivt afgjort frågan.

Herr Nordenfelt: Då jag deltagit i författandet af detta betänkande, vill jag säga några ord till försvar för detsamma, ehuru jag medgifver att det i viss mån är ofullständigt, hvilket varit beroende af den korta tid man haft till dess uppsättande. Utskottet har tänkt sig, att en sous-chef skulle finnas, hvilken skulle ega rätt att i en hel del frågor sjelf bestämma, och något derifrån afvikande tror jag icke finnes i Utskottets betänkande. Den gemensamma chefen skulle föreslå tjänstemän. Man har redan i det betänkande, som afgafs 1868, hemställt, att en sammanslagning af tjänsterna vid de mindre stationerna måtte ega rum, men det oaktadt har ännu icke sedan dess mer än två sådana sammanslagningar egt rum, ehuru 16 mindre stationer finnas, der det blifvit medgifvet att det låter sig göra. Men tror Ni, mina Herrar, att icke flera än 16 stationer finnas, hvarest det skulle vara möjligt för en person att sköta båda tjänsterna? Då summan af de under ett år afsända och emottagna telegram uppgår till 3,000 i medeltal om året vid icke mindre än 60 stationer, och då, såsom en talare redan upplyst, en skicklig telegrafist anses kunna afsända eller emottaga tjugo telegrammer i timmen, äro tjänstemännen vid dessa 60 stationer ju icke sysselsatte längre tid än i medeltal högst en timme dagligen, och man kan således med visshet antaga, att icke något hinder för dem finnes att sysselsätta sig jemväl med sorterandet af bref. Det är icke min föreställning, att man ovilkorligen skall taga efter något, derföre att det är utländskt, men jag tror att det kan vara ganska bra att lära sig den goda hushållning, som stundom eger rum i andra länder.

Det är lång tid till 1873 och först då skulle en förändring kunna komma att ega rum. Om nu Poststyrelsen haft och ännu har mycket att göra för ordnandet af småstationerna, så torde nämnda styrelse väl, sedan detta blifvit verkställdt, få tid att gripa in i ordnandet af post- och telegrafväsendets förening, hvarigenom, efter all anledning, högst betydande besparingar kunna vinnas. Jag har sökt att göra mig reda för dessa förhållanden och kommit till den bestämda öfvertygelse, att dessa besparingar måste blifva mångdubbelt större än de båda styrelserna låtit förmoda.

Etthundrafjorton elektriska stats-telegrafstationer funnos inalles år 1869 med 277 tjänstemän och 136 vaktmästare, och af dessa personer torde åtminstone en tredjedel jemte sin telegraftjänst kunna bestrida posttjänst. Någon betydlig besparing i utgifterna för sjelfva styrelsen torde väl icke vara att ernå, men så mycket mera vid stationerna. Jag vill taga fram exempel. I Söderteige, en, såsom vi veta, icke särdeles stor stad, finnas två jernvägsstationer, postkontor och två telegraftjänstemän. Måne icke tjänsterna här skulle kunna skötas af hälften af det antal personer, hvilka dertill nu användas? Ett annat exempel hemtar jag från England, der staten köpt in de flesta enskilda telegrafer och ställt det hela under förvaltning af en General-postdirektör som visserligen är något för mer än den svenske General-direktören, men ändock har i sin hand att förena post- och

telegraf-tjenster. Telegrafstyrelsen medgifver sjelf, att man såväl i Norge som Tyskland under sednare tider begynt att sammanslå post-expeditörs- och telegrafstationsföreståndare-tjensterna till åstadkommande af besparingar, och att detta lättare låter sig göra om styrelsen är gemensam. Att åstadkomma sådana föreningar af tjenester äfven här, deri ligger just sjelfva kärnpunkten, och dervid läser föga blifva uträttadt utan styrelsernas förening. Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets förslag.

Grefve Mörner, Carl Göran: Äfven jag delar åsigten om lämpligheten af en framställning derom, att en ny undersökning måtte ega rum, såsom både ändamålsenlig och under närvarande förhållanden behöflig. I det utlåtande, som den danske General-postdirektören afgifvit, säger han: "att det redan låge i sakens natur att två institutioner, som i hufvudsak hade samma syftemål, nemligen att befrämja samfärdseln och lätta tankentvexlingen, borde förvaltas efter samma principer, och att detta vunnest bäst genom sammanförandet af begge institutionernas förvaltning under en gemensam myndighet. En gemensam öfverstyrelse medförde af sig sjelf en principiell gemensamhet i behandlingen af likartade frågor och utgjorde ett hinder för tillgodoseendet af den ena institutionens intresse på den andras bekostnad. Det sednare kunde deremot lätt blifva en följd, då den högre förvaltningen vore fördelad hos två myndigheter, liksom detta också lätt kunde åstadkommas att alldeles olika grundsatser gjorde sig gällande vid behandlingen inom de särskilda institutionerna af frågor, som för öfrigt vore af enahanda natur och beskaffenhet"; och vidare utvecklar han att äfven i ekonomiskt hänseende stora fördelar böra kunna vinnas. För mig är denna utveckling mera öfvertygande, än den som svenske Telegrafstyrelsen åstadkommit. Det är obestriddt att genom sammanföring af tjenester en besparing kan ernås, och jag vill till bestyrkande häraf blott anföra en omständighet, som för flere af Kammarens ledamöter torde vara okänd, den nemligen att Svenska Telegrafverket är det enda verk, som, utan hemställan till Kongl. Maj:t, eger rätt lemna tillåtelse för sina tjänstemän att med innehafvande tjänst förena äfven annan befattning. Om tjänstemännen vore så upptagne, som Telegrafstyrelsen uppgifvit, tror jag icke att en sådan tillåtelse blifvit gifvit, utan kan man för visso antaga, att större delen af tjänstemännen icke hafva trägnare sysselsättning än att de kunna sysselsätta sig med åtskilligt annat. Stationer finnas ju, der tjänstgöringen är inskränkt till vissa timmar dagligen. Lätteligen torde det kunna ordnas så, att telegraf-tjänstemännen jemväl kunde biträda vid postkontoren, om nemligen föreskrift lemnades att vid posternas ankomst och afgang telegrammer icke befordrades. För min del tror jag, att långt större besparingar än de uppgifna genom en sammanslagning stå att vinna, åtminstone torde kunna ernås en besparing i löner åt vaktmästare, hvilkas antal Telegrafstyrelsen år efter år behagat öka. En anledning hvarföre jag anser den nuvarande tidpunkten vara särdeles lämplig att just begagna för att göra en framställning om en sammanslagning är den, att ny lokal håller på att inredas för Telegrafverket, och att beslut är fattadt om upp-

förande af en ny sådan för Postverket. Om de nu förenas måtte de väl komma under gemensamt tak, och det lärer väl icke bättre kunna ske än just vid en sådan tidpunkt som denna. Under uppförande är ett magnifikt jernvägs-stationshus af dimensioner, som ännu länge torde kunna komma att lemna utrymme åt ett och annat. Under sådana omständigheter, och då vi äro nödsakade att se på besparingar, tror jag att det skulle vara ett stort misstag att icke till Kongl. Maj:t ingå med en sådan framställning som den af Utskottet föreslagna. Jag förenar mig med dem, som yrkat bifall till detta förslag.

Herr Rydin: Samtliga de talare, som förut yttrat sig, hafva öfverensstämt deri, att de ansett det vara af vigt att i en hand förena högsta ledningen af Post- och Telegrafverken, men de, som talat för bifall till Utskottets förslag, hafva icke på något sätt upptagit hvad Friherre af Ugglas i sitt anförande framhållit, nemligen att man borde göra en så beskaffad förening af styrelserna för dessa verk, att det åsyftade ändamålet, som är förenkling af förvaltningen och sammanhang och enhet i högsta ledningen af dessa förvaltningsgrenar, verkligen vunnas. Detta kan ej ske, utan att hvardera fullgör sin speciela uppgift, hvadan Telegrafverket måste bibehålla sin särskilda förvaltning af de ärenden, som falla inom dess speciela förvaltnings område, och således har sin särskilde chef, medan å andra sidan Postverket måste hafva en särskild styresman, som ansvarade för utvecklingen af detta verk. Man får således icke vid ordnandet af den ifrågasatta gemensamma öfverstyrelsen öfver båda embetsverken uppoffra hvarderas särskilda sjelfständighet. Friherre af Ugglas har ställt frågan om bifall till Utskottets betänkande på sin spets, då han visat att detta betänkande, hvori förening förordas, utgår från en förutsättning, som står i strid med ett gynnsamt resultat af föreningen af dessa båda verk, i det att Telegrafstyrelsen skulle blifva ett underordnad *appertinens*, ett *annex* till Postverket, samt riktigt fästat uppmärksamheten på de förvecklingar, som en sådan anordning skulle medföra. Jemte det jag åberopar den belysning, som af nyssnämnde talare blifvit gjord, får jag särskildt upptaga till granskning den beräkning af möjliga besparingar, som, enligt General-postdirektörens af Utskottet till skäl för dess mening åberopade yttrande, skulle kunna beredas Statsverket genom en förening af Telegrafstyrelsen såsom en underordnad atdelning af Postförvaltningen. Det är med en viss förvåning man finner, att enligt General-postdirektörens förslag samma antal tjänstebefattningar blifver behöfligt som förut, med undantag möjligen af en linieintendent, om hvilkens behöflighet dock meningarne, på sätt Friherre af Ugglas anmärkt, äfven kunna vara delade, och hvilken, derest han är obehöflig, kan indragas lika väl om Telegrafstyrelsen är för sig särskildt bestående eller uppgår i Poststyrelsen. General-postdirektörens förslag reducerar sig endast dertill, att några af Telegrafverkets nuvarande tjänstemän skulle komma att flyttas en grad längre ned, under det att deremot Postverkets tjänstemän skulle bibehållas i sina nuvarande grader. Med en så beskaffad reform som denna skulle ännu större besparing kunna vinnas, om postförvaltningen underord-

nades Telegrafstyrelsen. Man kan då å andra sidan tänka sig, att Telegrafverkets chef kunde komma fram med ett förslag, som nedflyttade Postverkets tjänstemän en grad. Att man derigenom skulle kunna göra mycket större besparingar än genom indragningar på Telegrafverkets stat, derom kan man lätt öfvertyga sig, om man tager i betraktande den talrika tjänstemannapersonal den har till sin disposition, bestående af två departementschefer, två sekreterare, samt dessutom dubbelt så stort antal tjänstemän som i Telegrafstyrelsen. Innan man ur sparsamhetsskäl afgör frågan om förening, torde böra undersökas, huruvida, då General-postdirektören ansett sådan nedsättning i lönen kunna ske inom Telegrafstyrelsen, ej någon nedsättning jemväl kan ske i Poststyrelsen. Med ett ord, man bör tillse huruvida ej förenkling kan ske i hvardera förvaltningsgrenen särskildt, innan man bestämmer om den gemensamma öfverstyrelsen. Hvad nu beträffar den förening af post- och telegrafverksamhet, som ansetts önskvärd, så har Regeringen redan förklarat, att å de orter, der båda verkens styrelser finna sådant lämpligt, befattningarne såsom postexpeditör och telegrafstationsföreståndare böra vid inträffande ledighet hos samma person förenas, och i detta hänseende är sålunda ett af de syftsmål, Utskottet haft med den föreslagna skrifvelsen, redan vunnet. Återstår frågan om sjelfva styrelsernas förening i en hand. Derför har Utskottet ej angifvit någon utväg, hvilket väl borde hafva skett, då Regeringen år 1869 förklarat, att en sammanslagning af sjelfva styrelserna icke för det närvarande borde ega rum, och fortfarande vidhålla denna mening. De af Utskottet ock under diskussionen åberopade utländska förhållanden bevisa ingenting för en sådan förening hos oss. Om vi då först gå till England, finna vi, att högsta ledningen af Postverket derstädes utöfvas af *postmastergeneral*, hvilken, såsom bekant, är ledamot af kabinettet; och hvad Danmark beträffar, så upplyser Stats-Utskottets betänkande, att, ehuru General-postdirektören derstädes utöfvar högsta chefskapet för såväl post- som telegrafverket, den egentliga styrelsen af telegrafverket dock handhafves af telegrafdirektören, hvilket äfven var förhållandet i Preussen till år 1868, då dess telegrafväsende helt och hållet skiljdes från generalpostamtet och telegrafdirektionen förändrades till en generalpostamtets sidoordnad myndighet.

Då de exempel på föreningen af dessa förvaltningsgrenar, som anförts, ej bevisa lämpligheten hos oss af denna förening, så frågas, huruvida det kan vara skäl för Riksdagen att, då den så nyligen till Kongl. Maj:t framställt en begäran i sådan syftning, utan att uppgifva särskilda nya förhållanden, förnya sin skrifvelse, för hvilken ej kunnat åberopas andra skäl än de som innehållas i det ofvan kritiserade yttrandet af General-postdirektören. Skulle man aflåta en skrifvelse, synes den, efter hvad jag ofvan påpekat, böra innehålla en begäran, att Kongl. Maj:t ville tillse, huruvida icke någon förenkling i Post- och Telegrafverkens nuvarande organisation kunde ega rum, samt om icke någon embetsmyndighet borde inrättas, som öfver de nuvarande styrelserna skulle utöfva högsta inseedet, ty jag tror icke, att man kan undvara en chef, som svarar för Telegrafverket, och en som svarar för Postverket. Jag anser dock

hvarje skrivelse öfverflödig, ty derigenom att Riksdagen nu icke antager den af Kongl. Maj:t framlagda stat för Telegrafverket, har Riksdagen gifvit tillräckligt tydligt uttryck åt sin uppfattning om en sparsammare och enklare anordning af Telegrafstyrelsens stat. Jag inskränker mig därför till att yrka afslag å ifrågavarande punkt.

Herr Wærn: Då den fråga, som förekommer i momentet *d* af förevarande punkt, så nyligen varit föremål för Kongl. Maj:ts pröfning, samt de besparingar, som skulle uppkomma genom de båda verkens sammanslagning, icke skulle uppgå till högre belopp än dem, som finnas upptagna i de af cheferna för samma verk afgifna utlåtanden, har jag icke ansett skäl att ånyo göra frågan till föremål för Kongl. Maj:ts pröfning, utan ansett den tid ännu fortfara, som Kongl. Maj:t afsett, då Kongl. Maj:t i December 1869 sagt sig för närvarande icke finna någon annan åtgärd, än den som då beslutades, böra ega rum. Den erfarenhet, jag haft såsom departementschef, har ganska betydligt stärkt denna min mening, ty myckenheten af det arbete, jag sett från båda cheferna för ifrågavarande verk, har varit så stor, att jag icke tror, att man kan å den ena lägga den andras åligganden, utan att riskera att pröfningen af de ärenden, som tillhöra dessa båda styrelser, icke skulle blifva lika omsorgsfull som hittills. Jag anser tidpunkten för en sådan förändring som den ifrågavarande icke heller nu vara lämplig, af det skäl att de båda verken befinna sig fortfarande i stark utveckling, så att de mera än väl taga de arbetskrafter, som nu finnas inom dem, i anspråk. Herrarne hafva sjelfve sett det förslag till poststadga, som blifvit uppgjordt och som är af den omfattning, att för dess genomförande och afpassande efter bestående förhållanden ett ganska grundligt arbete erfordras, och hvad Telegrafverket angår, måste det, så länge telegrafstationernas antal icke blifvit betydligt större än för närvarande, vara i en oupphörlig utveckling medelst nya anläggningar. Det förefaller mig därför, som om någon tid borde förflyta, innan förhållandena blifvit så reglerade, att den ifrågasatta sammanslagningen bör ega rum, men är det så, att Riksdagen önskar att frågan ånyo pröfvas, skall jag icke uraktlåta att åt frågan lemna den utredning, som står i min förmåga. För resultatet af en sådan utredning kan jag icke svara i vidare mån, än att jag kan försäkra, att fördelarne af sammanslagningen skola omsorgsfullt pröfvas, men att Kongl. Maj:t icke skall framlägga något förslag, hvarigenom man skulle riskera att förfela det ändamål, som måste anses vara det hufvudsakligaste, eller att ifrågavarande verk erhålla den skötsel och tillsyn, att de uppfylla sin bestämmelse. Jag öfverlemnar åt Kamraren att afgöra frågan och har endast velat uttala en försäkran, att, om den ånyo öfverlemnas åt Kongl. Maj:t, den skall blifva föremål för den samvetsgrannaste pröfning.

Grefve Mörner: Den talare, som yttrade sig näst före den sista, tycktes egentligen hemta sina argumenter derifrån, att någon förenkling borde ega rum, icke vid Telegrafverket utan vid Postverket, men jag får i detta afseende hänvisa honom till hvad som förekom-

mer i den näst föregående punkten, der det står att, enligt hvad Kongl. Maj:t tillkännagifvit, Postverkets utgiftstater för 1872 komma att för Riksdagen framläggas, och att dessa stater med alla dervid förekommande frågor då torde blifva föremål för en detaljerad granskning. Jag får anhålla, att den värde talaren ville, då dessa stater blifva föremål för detaljerad granskning af Riksdagen, hjälpa oss med att göra de besparingar deri, som kunna finnas behöriga. För det närvarande torde det vara skäl, att vi endast hålla oss till frågan om Telegrafverket, som nu är föremål för öfverläggning, och jag tror, att den värde talaren i afseende derå icke förebragt sådana skäl, som kunna anses häfva de betänkligheter, som hos en och annan uppstått mot att för det närvarande fastställa stat för Telegrafverket. Det torde hafva undfallit samma värde talare, att chefen för Telegrafstyrelsen i sitt utlåtande just föreslagit en sådan *sous-chef* för telegrafförvaltningen, som den värde talaren tycks önska.

Grefve af Ugglas: Jag har anmält mig till erhållande af ordet endast för att betyga Herr Finansministern min tacksamhet för det uttalande, han här nyss hade, och som, om jag förstod honom rätt, innebar, att han fasthöll vid den af Regeringen år 1869 uttalade åsigt, att *för närvarande* skäl icke förefunnos att vidtaga sammanslagning af de båda verken, men att han dock ifrågasatte, att denna anordning inom kort tid skulle kunna genomföras och förklarade sig beredd att, ifall Riksdagen önskade en ny utredning af frågan, låta en sådan verkställas. Vid sådant förhållande torde det vara klart, att det nu icke kan vara skäl att fastställa stat för Telegrafverket, ty, om man det gjorde, skulle möjligen en annan stat snart komma att korsa denna. Jag anhåller derföre om bifall till Utskottets förslag.

Grefve Beck-Friis: Här har återupprepats det skäl, att tidpunkten för en sammanslagning af Post- och Telegrafverken icke vore lämplig, emedan båda verken befinna sig i stark utveckling; men detta förhållande synes mig just vara ett talande skäl för att nu verkställa denna sammanslagning, ty om verken få ytterligare utveckla sig, tror jag, att det framdeles skall blifva vida svårare att utföra denna förening, utan att åstadkomma långt större rubbning, än om sammanslagningen skett innan denna utveckling försiggått. Jag yrkar fortfarande bifall till Utskottets hemställan.

Friherre af Ugglas: Jag begärde ordet med anledning af min gode broders och grannes yttrande, att Regeringens beslut år 1869 icke skulle innefatta något *definitivt* beslut, och i anledning häraf får jag fästa uppmärksamheten på, att regeringen då, med åberopande af vissa skäl förklarade, att den ifrågasatta sammanslagningen icke *för närvarande* borde ega rum. Att för all framtid binda sig kunde naturligtvis icke falla någon in, och orden "*för närvarande*" måste således här betyda detsamma som någon längre tid; och att denna åsigt delas af nuvarande chefen för Finans-departementet bevisas bäst deraf, att han framlagt förslag till definitiv stat för Telegraf-

verket, och deri ligger äfven det säkraste beviset för, att Regeringen vidhåller sin år 1869 uttalade åsigt angående den ifrågasatta sammanslagningen. Jag skulle icke hafva begärt ordet och ytterligare besvärat Eder, mine Herrar, om det icke vore min innerligaste öfvertygelse, att en sådan sammanslagning af de båda verken, som Utskottet tänkt sig, skulle komma att lända till skada för begge verken, ty det är icke möjligt för en person att i detalj pröfva alla de ärenden, som falla inom dessa båda verks område. Då grefve Mörner velat bifalla Utskottets förslag af sparsamhetsskäl, vill jag fästa uppmärksamheten derpå att, hvad en gemensam byggnad för båda verken beträffar, den föreslagna föreningen af dem skulle komma att leda till ganska stora utgifter för staten, ty Telegrafverket inflyttar den 1 nästkommande April i sitt nya hus, och om det några år härefter skulle förflyttas till en annan lokal, skulle sådant icke kunna anses vara förenligt med sparsamhet utan föranleda betydliga kostnader. Detta är dock i min tanke en bisak, ty mig synes viktigast, att saken blir väl ordnad. Om Riksdagen ville så ordna saken, att båda verken komme att förvaltas af en gemensam chef, och att under denne förordnades för hvardera verket en sous-chef, skulle jag icke hafva något att erinra mot en reorganisation af de båda verken, men derpå går icke Utskottets åsigt ut, och jag måste därför fortfarande, ehuru utan särdeles hopp om framgång då Stats-Utskottets alla ledamöter äro mot mig, anhålla om afslag å Utskottets hemställan i den föredragna punkten.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till det förevarande momentet och dels afslag derå; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till momentet och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Mom. b.

Bifölls.

Mom. c.

Första delen.

Bifölls.

Sednare delen.

Grefve Mörner, Carl Göran: Utskottet har i det nu föredragna momentet tillstyrkt bifall till Kongl. Maj:ts proposition, att för bestridande af sådana Telegrafverkets oförutsedda utgifter, som för uppfyllande af traktatsenliga förbindelser kunna erfordras, Kongl. Maj:t måtte, i händelse verkets egna medel dertill icke lemnade tillgång, ega att i Riksgälds-kontoret utbekomma förskott till belopp af högst 150,000 R:dr. Det är möjligt, att ett sådant oförutsedt behof

framdeles kan uppstå, men hittills har det mig veterligen icke förekommit, och jag skulle tro, att det just är för sådana oförutsedda behof som Kongl. Maj:t har lilla kreditivet till sin disposition, samt att, om man nu äfven lemnade Kongl. Maj:t rättighet att erhålla ett förskott, man derigenom lemnade Kongl. Maj:t ytterligare ett litet kreditiv, hvilket dock synes mig temligen öfverflödigt. — Jag yrkar derföre afslag å det föredragna momentet.

Herr Wærn: I motsats mot den siste värde talaren får jag yrka bifall till Utskottets hemställan i det nu föredragna momentet. Kongl. Maj:ts ifrågavarande förslag om beviljande af ett förskott å 150,000 R:dr för bestridande af Telegrafverkets *oförutsedda utgifter* har icke sin grund deri, att Kongl. Maj:t utan rättighet till ett dylikt förskott skulle vara utståndsatt att anskaffa medel för fyllande af ett sådant behof som det ifrågavarande, enär härtill tillgångar kunna beredas såväl ur lilla kreditivet som ock ur Handels- och Sjöfartsfonden, från hvilken Kongl. Maj:t förut anvisa tförskott för Telegrafverkets räkning, men det är angeläget att icke för sådana förhållanden, som möjligen kunna inträffa med en telegrafkabel, uppkommande besparingar onödigt innehållas i statens kassor. Hvad det angår att oförutsedda händelser med telegrafledningarne kunna uppstå, så har visserligen grefve Mörner sagt, att han icke hört om talas några sådana, men jag vet dock, att det för några få månader sedan inträffade, att kabeln mellan Skåne och Rügen blef af Fransmännen upptagen och gjord obrukbar, derigenom att, såsom vid anställd undersökning utröntes, ett stort stycke af densamma blef borttaget. Sådant kan ånyo inträffa och kan möjligen då icke afhjelpas med så obetydlig kostnad som denna gång. Afvenledes har nyligen den Gotländska kabeln befunnits i det skick att en ny sådan måste anskaffas med mycket dryg kostnad. Om nu Kongl. Maj:t skulle för sådana ändamål använda det lilla kreditivet, skulle detta blifva så mycket otillräckligare för dess ursprungliga bestämelse, som är att anlitas för sådana behof, som afse landets försvar; och hvad Handels- och Sjöfartsfonden angår tror jag, att det skulle strida ganska mycket mot syftet med denna fond, om Kongl. Maj:t blefve tvungen innehålla stora summor deraf, blott för att i händelse af möjligen uppstående behof vara disponibla för afhjelpande af bristfälligheter å en eller annan telegrafkabel, och sålunda vore förhindrad att använda dessa medel för andra nyttiga ändamål. Till "de oförutsedda händelser" samt "högst viktiga och angelägna ändamål", för hvilka lilla kreditivet är afsedt, är att hänföra afhjelpande af uppkommen missväxt i en eller annan landsort, men icke ett sådant behof som det ifrågavarande, och jag tror derföre, att den af grefve Mörner lemnade hänvisning å lilla kreditivet icke är riktig. Under sådana förhållanden anser jag lämpligast, att Regeringen för bestridande af ifrågavarande behof erhåller ett sådant förskott, som är af Utskottet tillstyrkt i nu föredragna moment, hvartill jag ock anhåller om bifall.

Grefve Mörner: Jag tror icke, att jag lemnat anvisning på

oriktig fond, då jag hänvisat på lilla kreditivet. ty i §:en 63 Rege- rings-formen står: "Dessutom böra för oförutsedda händelser tvänne särskilda tillräckliga summor anslås och å Riksgälds-kontoret anvi- sas." Således torde icke något hinder finnas, att äfven för nu ifråga- varande ändamål använda lilla kreditivet.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utskottets förevarande hemställan och dels afslag derå; framställdes proposition på bifall till samma hemställan och besvarades med ja.

Den vidare föredragningen af Utlåtandet blef härefter uppskjuten till sammanträdet å eftermiddagen.

Anmälades och bordlades Stats-Utskottets nedannämnda Utlåtanden och Memorialer, nemligen:

N:o 17, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens Åttonde Hufvudtitel;

N:o 18, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens Nionde Hufvudtitel;

N:o 23, i anledning af Riksdagens år 1870 församlade Revisorers berättelse angående verkställd granskning af de under Kongl. Kom- merskollegii förvaltning ställda fonder och medel;

N:o 24, angående medgifvande för Fullmäktige i Riksgälds-konto- ret att godtgöra beloppet af några vid eldsvåda förkomna premie- obligationer;

N:o 25, angående erbjuden slutliqvid för lånet till aftappning af vattendränkta trakten Slödjan i Wermlands län;

N:o 26, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition i fråga om afskrifning ur Kronans jordebok och räkenskaper af Böle bys skattelaxfiske;

N:o 27, i anledning af Riksdagens år 1870 församlade Revisorers berättelse angående granskning af Statsverkets samt andra utaf all- männa medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1868;

N:o 28, i anledning af erhållna återremisser å 2:a och 20:de punk- terna af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 13 a;

N:o 29, angående ersättning för sådana af Statskontoret för- skottsvis bestridda utgifter, för hvilka statsanslag ej blifvit beviljade; äfvensom Banko-Utskottets Memorial N:o 9, i anledning af Kam- marens beslut rörande användandet af bankovinsten för år 1870.

Kammaren åtskiljdes kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Lördagen

Lördagen den 11 Mars 1871.

Kammaren sammanträdde kl. 6 e. m.

Justerades ett protokollsutdrag för sammanträdet å förmiddagen.

Fortsattes föredragningen af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 16, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens Sjunde Hufvudtitel.

4:de punkten.

Bifölls.

5:te punkten.

Herr Ros: Jag får anhålla, att Kammaren ville, med afslag å Stats-Utskottets hemställan i förevarande punkt, bifalla Kongl. Maj:ts förslag. Till stöd för denna anhållan får jag fästa uppmärksamheten derpå, att Skogsstyrelsen icke har mer än en vaktmästare, hvilken har i lön endast 500 R:dr, då deremot de fleste vaktmästare i öfriga verk hafva 600 å 700 R:dr, och dessa embetsverk tillika hafva flere sådana vaktmästare. Olägenheten af att ej hafva någon extra vaktmästare har dessutom gjort, att denne vaktmästare måst skaffa sig ett biträde, åt hvilken, då Styrelsen därför icke haft några medel, han fått afstå bostad och vedanslaget samt dessutom för hvarje dag han tjenstgör en mindre kontant ersättning. Jag tror således, att det i detta fall är en helt annan anledning för bifall till Kongl. Maj:ts förslag än de skäl som blifvit anförda för löneförhöjning åt andra vaktmästare. Skulle emellertid detta förslag nu icke blifva bifallet, blifver följden, att till en annan riksdag Kongl. Maj:t måste begära särskild lön för ytterligare en vaktmästare hos Styrelsen, och jag hemställer derföre om det icke vore klokare att nu bifalla den äskade löneförhöjningen. Jag anhåller således, att Kammaren måtte, på grund af hvad jag nu anført, med afslag å denna punkt, bifalla Kongl. Maj:ts förslag.

Riksd. Prot. 1871. 1 Afd. 1 Band.

Grefve Beck-Friis: Det är just på de skäl, den siste ärade tälaren nu anför, som Stats-Utskottet tagit sig friheten tillstyrka afslag på Kongl. Maj:ts framställning. Vaktmästaren hos Skogsstyrelsen har nemligen icke allenast lön, utan äfven fri bostad och vedbrand; och när det icke ansetts skäligt att bifalla Kongl. Maj:ts proposition om löneförhöjning, för öfrige vaktmästare, torde det vara så mycket mindre skäl här, då, såsom sagdt, denne vaktmästare har både husrum och ved fritt. Jag får därför yrka bifall till Stats-Utskottets Utlåtande.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Stats-Utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan, dels ock afslag derå samt antagande af Kongl. Maj:ts nädiga framställning i ämnet; gjordes proposition på bifall till Utskottets hemställan, och då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarades ja hafva varit öfvervägande.

6:te punkten.

Herr Bergstedt: Jag förmodar, att det icke i denna Kammare är nödigt att med många ord begära bifall till Kongl. Maj:ts proposition i denna punkt; ty Kammarens ledamöter torde vara öfvertygade om ändamålsenligheten att, då en särskild scen för mindre dramatiska representationer en gång blifvit anskaffad, den också bibehålles. Då jag säger detta, vill jag likväl anhålla, att det icke måtte så förstås, att jag skulle godkänna den transaktion, hvarigenom "Mindre Theatern" kom att af Kongl. Theaterstyrelsen disponeras. Jag vill icke nu yttra mig vidare härom; men jag tror, att det varit bättre om detta icke skett. Såsom saken nu står, anser jag både billigt och ändamålsenligt, att Riksdagen går in på det förslag som Kongl. Maj:t framställt, helst då Hans Maj:t Konungen personligen visat den storartade frikostigheten att erbjuda sig att, utom den halfva million hvarmed han af sina enskilda medel under några års tid sammanlagdt bidragit till Theaterns utgifter, äfven tillskjuta ett belopp af 168,140 R:dr för att dermed afbetala Theaterns högst besvärande skuld. Jag tror, mine Herrar, att Riksdagen icke kan, med godt samvete och med känslan att hafva uppfyllt sin pligt, lemna Theatern åt sig sjelf, då man kan befara, att densamma kommer att förvaltats på samma sätt som hittills, hvarför det torde vara all anledning för Riksdagen att godkänna Kongl. Maj:ts förslag.

Bland de vid denna punkt afgifna reservationerna är det två som jag vill reflektera något öfver. Den första, af Grefve af Ugglas, föreslår, att Riksdagen ville uti underdånig skrifvelse hemställa, att Hans Maj:t Konungen täcktes i näder föreskrifva, att angelägenheter beträffande de Kongl. Theatrarne må inför honom föredragas i samma ordning som för frågor rörande det Kongl. Hofvet sker. Denna sak har under Theaterkomitéens sammanträden varit föremål för dess synnerliga uppmärksamhet, och inom komitéen var det ett ganska decideradt yrkande derom, att något sådant skulle föreslås i komitéens

till Kongl. Maj:t afgifna betänkande, hvilket jag för min del på det bestämdaste motsatte mig. Det har varit föremål för mångfaldigt klander, att Kongl. Theatern, ehuru icke ett embetsverk, så åtminstone ett offentligt verk, icke haft någon föredragning i den form, som inom offentliga verk i allmänhet iakttages; och jag har äfven på tillförlitlig väg inhemtat, att saker passerat, som gifvit full förklaring åt den framställning Grefve af Ugglas gjort. Jag har nemligen hört att personer, fullt sjelfständiga och i intet afseende beroende af Theatern, hvilka haft något att hos Kongl. Maj:t andraga i afseende derpå och derom gjort underdånig hemställan till Kongl. Maj:t, fått sin framställning besvarad på det sätt, att de i ett konvolut erhållit ansökningen återskickad utan något vidare besked. Ett sådant sätt att gå till väga är väl icke det lämpligaste. En enskild person, som är något mån om sitt anseende, behandlar icke sina korrespondenter på ett så ogeneradt sätt, och mycket mindre bör den, som på sätt och vis handlar på Konungens vägnar, genom ett sådant sätt att besvara underdåniga hemställanden blottställa hans höga person. Emellertid är denna sak af alltför liten vikt för att göras till föremål för en särskild underdånig skrivelse till Kongl. Maj:t, och det är, efter min föreställning, alldeles tillräckligt, att någon af Kronans rådgifvare fäster Hans Maj:ts uppmärksamhet på saken, för att ett lämpligare sätt för behandlingen af Kongl. Theaterns angelägenheter skall blifva vidtaget. Jag delar Grefve af Ugglas' tanke i afseende på grundsatsen, men jag anser den saken falla af sig sjelf, och jag anser Riksdagen redan af grundlagen förhindrad att yttra sig om sättet för föredragningen af Kongl. Maj:ts hofärenden.

Men det är ett annat förslag, som blifvit framställt af Herr Kallstenius i hans reservation, och som jag anser förtjent af uppmärksamhet. Han har uppställt såsom vilkor för beviljande af den äskade summan, att eganderätten till så väl Dramatiska Theaterns fasta egendom som båda Theatrarnes inventarier och materiel skulle förbehållas staten. Denna värdefulla lösegendom har hittills varit utan egare, en *res nullius*, som icke finnes bland statens tillhörigheter upptagen och därför lätt kan utsättas för förskingring. Jag anholder därför, att Herr Talmannen behagade föreslå Kammarerna att biträda det yrkande som reservationsvis framställes af Herr Kallstenius i momentet *a*, nemligen "att Riksdagen på det sätt måtte bifalla Kongl. Maj:ts nådiga proposition, att ett anslag för en gång af 270,000 R:dr beviljas till liqviderande af de Kongl. Theatrarnes gäld, att utgå med en tredjedel eller 90,000 R:dr under hvarterdera af åren 1871 och 1872, mot vilkor att så väl den Dramatiska Theaterns fasta egendom som all de båda Kongl. Theatrarne tillhörig lösegendom blifver statsegendom.

Grefve Mörner, Carl Göran: Jag får för min del i största korthet framställa en anhållan, att den skrivelse, Grefve af Ugglas här föreslagit i sin reservation, äfven måtte blifva af Kammarerna bifallen. Jag tror, att det är alldeles nödvändigt att få ett sådant tillägg, såvida man önskar någon framgång åt sjelfva saken. Jag förmodar nemligen, att det icke är Kammarernas mening att åtaga

sig betalningen af nu ifrågavarande skuld, med ovisshet huruvida icke om ett eller annat år det blir fråga om att ånyo betala denna anstalts skulder.

Grefve Beck-Friis: Den skuld, Kongl. Theatern åsamkat sig, uppgår, med afdrag af skulden till Theaterns arbetares sjuk- och begravningskassa, till 438,140 R:dr. Nu är föreslaget, att Riksdagen skulle åtaga sig att betala 270,000 R:dr, under det Hans Maj:t Konungen samtidigt erbjudit sig att liqvidera återstoden af skulden. Den summa, som här blifvit föreslagen att af Riksdagen erläggas, motsvarar emellertid inköpspriset för Dramatiska Theatern plus dess inventarier och materiel. Att nu, på sätt den näst siste talaren föreslagit, man skulle säga, att Riksdagen, genom att betala inköpssumman för Dramatiska Theatern, dessutom skulle få den Kongl. Stora Theaterns inventarier och materiel, tycker jag icke vara billigt. Genom bifall till Kongl. Maj:ts förslag blifver Dramatiska Theatern, hvad fastigheten angår, ställd i samma kategori som Kongl. Stora Theatern; men Dramatiska Theaterns inventarier skulle derjemte komma att tillhöra Statsverket. Att nu genom detta köp försäkra sig jemväl om inventarierna vid den Stora Theatern, synes mig väl kunna vara en god affär. men är, såsom jag redan nämnt, icke med billighet öfverensstämmande; ty Kongl. Maj:t har gått så långt man möjligen kan begära. Det är på Kongl. Theatern som förlusterna uppstått, och den minskning, som på sednare tider deri skett, har uppkommit derigenom att Dramatiska Theatern gått med vinst. Jag tror således, att det är skäl att gå in på hvad Kongl. Maj:t här föreslagit och Utskottet tillstyrkt, om bifall hvartill jag får anhålla.

Herr Bergstedt: Det var icke meningen, då jag föreslog upptagande af detta villkor, att jemväl Kongl. Operans inventarier och materiel skulle tillfalla Staten, att det skulle vara ett slags misstroende mot Kongl. Maj:t. Hvarför jag gjorde detta, var att dessa högst dyrbara inventarier icke skulle komma att betraktas såsom en res nullius. Det har nemligen varit föremål för vidlyftiga debatter hvart dessa inventarier egentligen höra. Då Theaterkomitéen började sin verksamhet, hade den att först underrätta sig om tillgångarne, och det var icke konstigt; ty i en förteckning öfver statens egendom hade man upptagit fastighetsvärdet på Kongl. Operan till, efter hvad jag vill minnas, 300,000 R:dr, ehuru det i sjelfva verket naturligtvis är betydligt högre. Angående den Dramatiska Theatern lefde man i den föreställningen, som dock sedermera blifvit vederlagd, att den var Hans Maj:t Konungens enskilda egendom. Såsom Theaterkomiterade funno saken, var Dramatiska Theatern inköpt för Kongl. Theaterdirektionens räkning, under Hans Maj:t Konungens garanti, och således var det icke svårt att finna hvart den egendomen hörde, likasom dess från förra egaren inlösta inventarier. Men med Kongl. Theaterns inventarier är det den olyckan, att de icke äro särskildt bokförda, hvarför en ovisshet råder hvem som egentligen är egare af desamma. Om genom oförutsedda omständigheter Kongl. Theatern skulle komma att sakna målsman, faller det af sig sjelft, att in-

ventarierna väl måste användas till betäckande af direktionens skulder. Men då Hans Maj:t Konungen täckts erbjuda sig att af egna medel till största delen betala dessa, kan det icke ifrågasättas att Hans Maj:t dermed skulle afse någon dispositionsrätt till inventarierna. Jag medger att uttrycken i reservationen kunde hafva varit valda på ett sådant sätt, att ordet "vilkor" varit undviket, men det är i alla fall dermed ingenting illa menadt och vill ingenting annat säga, än att Kongl. Theaterns lösa egendom bör liksom den fasta få en bestämd egare. Vid det förhållande, att Kongl. Theaterstyrelsen åsamkat Theatern dess skuld, skulle det nemligen alltid af samma styrelse kunna förutsättas möjligheten, att dessa inventarier, hvilka till en del bestå af skänker från Konung Gustaf III och hafva ett högt historiskt värde utom penningvärdet, skulle kunna af någon framtida theaterstyrelse användas att fylla Theaterns då varande behof eller betäcka dess möjligen framdeles ånyo åsamkade skulder. Det är detta, som föranledt mig att nu här uttala önskligheten af att Riksdagen bestämdt uttrycker hvad i detta fall må anses vara det rätta.

Grefve Mörner: Då jag, vid närmare eftersinnande, tror, att mera vinnes genom antagande af Herr Kallstenii förslag, får jag förena mig uti det af Herr Bergstedt framställda yrkandet.

Friherre Raab, Carl: Jag kan icke instämma i de yttranden som här förut blifvit afgifna. Jag måste yrka afslag å Utskottets förslag. Jag tror mig hafva bekant, att Dramatiska Theatern skulle kunna försäljas för samma summa, hvarför den blifvit inköpt, och då vid sådant förhållande Kongl. Theaterns skuld skulle kunna minskas med detta belopp, får jag bekänna, att jag inner detta vara högst önskligt.

Jag hemställer, huru det skulle taga sig ut i landet, om man finge höra, att vi icke hafva råd att befästa Carlskrona, icke hafva råd att bygga en liten kasern på Gotland för 40,000 R:dr. men ändock hafva tillgång under dessa kritiska tider att betala 90,000 R:dr om året i två år för inköp af en theater. På mig åtminstone skulle det göra ett pinsamt intryck, och jag vill icke underkasta mig ett så rättvist klander mot vårt sätt att gå till väga med statens medel, som detta skulle blifva. Jag får derföre yrka afslag å ifrågavarande punkt af betänkandet.

Friherre Raab, Adam: För min del är jag af annan mening än den siste talaren. Det är en känd sak, att i hela Europa ej finnes någon lyrisk scen, som kan bära sig, med mindre den erhåller understöd. Vid tillfällen då jag rest utomlands har jag underrättat mig om de tillskott, dervarande lyriska theatrar åtnjuta, och jag erinrar mig nu till exempel, att Stora Theatern i Marseille hade af staden 100,000 francs, hvarjemte entreprenören utan någon ersättning egde disponera "Theatre Gymnase", hvilken motsvarar vår Dramatiska Theater, och likväl ansågs det svårt att komma ut med entreprenaden. Jag tror, att vi med skäl kunna göra anspråk på att

vara en så i civilisation avancerad nation, att vi kunna och bära hafva en lyrisk theater. Vi äro lyckliga att äga så utmärkta artister, att vi kunna med allt fog jemföra dem med de bästa i Europa. Under sådana förhållanden vore det, enligt min tanke, i hög grad olyckligt, om Theatern skulle duka under till följd af den omständigheten, att den ej bär sig.

Ett ytterligare skäl hvarför Staten nu måste understödja Theatern är, att flere utmärkta artister erhållit lifstidsengagement samt fått sig tillförsäkradt att komma i åtnjutande af framtida pension. Dylika förbindelser måste honoreras. Och detta blir omöjligt, om icke Staten träder emellan och understödjer Theatern.

Men då jag å ena sidan hyser dessa åsichter, kan jag ej å den andra underlåta att fästa uppmärksamheten å dels det bedröfliga förhållandet, att under loppet af några få år Theaterns skulder vuxit till den orimliga summan af nära 500,000 R:dr, och dels att en ytterligare tillväxt kan vara att befara, då man ej har någon visshet om huru theaterne för framtiden komma att förvaltas. Jag är för varm och uppriktig rojalist, för att önska det Hans Maj:t Konungen personligen skulle alltför mycket sysselsätta sig med dessa angelägenheter, hvilka i alla fall hans dyrbara tid ej kan medgifva honom att sköta med den omsorg som vederbör. Under sådana förhållanden kan jag ej annat än önska framgång åt det förslag, som går ut på att åstadkomma en auktoritet, till hvilken man har att hålla sig, och som skulle komma att bära ansvaret såväl i afseende å valet af de personer, som närmast hade ledningen af Theatern sig anförtrodd, som ock för de beslut, som i öfrigt fattades rörande Theatern.

Då jag ej sjelf kan uttänka något sätt att komma till reda med dessa förhållanden, och man ej torde kunna gå in på det förslag som framlagts af några reservanter i Utskottet, nämligen att vända sig till Stockholms stadsfullmäktige för att af dem erhålla bidrag, hvar emot staden skulle tillerkännas rätt att utnämna ett visst antal personer för vården af Theaterns angelägenheter, — ty ser man på gator och torg, som dessa herrar nu hafva om händer, kan man ej föreställa sig, att vår Theater skulle blifva så utomordentligt väl skött, om dess angelägenheter anförtroddes dem — då, säger jag, så är ej annan utväg än att vända mig till det förslag, Grefve af Ugglas i sin reservation framställt.

Då jag derjemte, för min del, tror, att de åsichter som en reservant från Andra Kammaren, tillika ledamot i Theaterkomitéen, Herr Kallstenius i sin reservation uttalat, och till hvilka äfven en ledamot från denna Kammare, som deltagit i komitéens arbeten, avslutit sig, hafva ett afgjordt företräde framför Stats-Utskottets förslag, och då det ej är utan, att jag anser äfven ett sådant vilkor, som Grefve af Ugglas uppställt, vara af synnerlig vigt, hemställer jag till Herrarne, huruvida ej, om både rätt och billighet å ena sidan bjuda till beviljande af de ifrågasatta beloppen, dock försigtigheten å den andra påkallar medlens beviljande under de förbehåll, som innehållas i Herr Kallstenii och Grefve af Ugglas' reservationer.

Jag får alltså vördsamt anhålla om proposition derå, att Riksdagen måtte på det sätt bifalla Kongl. Maj:ts nådiga proposition,

att ett anslag för en gång af 270,000 R:dr beviljas till liqviderande af de Kongl. Theatrarnes gäld, att utgå med en tredjedel eller 90,000 R:dr under hvarterda af åren 1871, 1872 och 1873, mot vilkor att så väl den Dramatiska Theaterns fasta egendom som all de båda Kongl. Theatrarne tillhörig löseegendom blifver statsegendom; samt att Riksdagen derjemte i underdånig skrifvelse måtte hemställa, att Kongl. Maj:t täcktes i nåder föreskrifva, att angelägenheter beträffande de Kongl. Theatrarne må inför honom föredragas i samma ordning, som för frågor rörande det Kongl. Hofvet sker.

Grefve af Ugglas: Jag kunde ej förnimma, att näst siste talaren, då han yrkade afslag å Utskottets betänkande, tog i ringaste pröfning frågan, huru Theaterns skulder skulle betalas! Det torde likväl vara alldeles nödvändigt att göra den saken klar för sig, ty omöjlig kan den ställning, som nu är, fortfara. Anser man ej Staten böra ega någon skyldighet att betala Theaterns skuld, så synes mig gifvet, att man ej kan grunda en sådan åsigt på någon annan föreställning, än den att Theatrarne vore Hans Maj:t Konungens privata egendom. Men skulle förhållandet vara sådant, må man ej undra om Hans Maj:t slutligen skulle finna den skuldsumma, som åsamkats och allt mer och mer förökas, blifva för stor och derföre vidtaga åtgärder för att inställa Theatrarnes verksamhet och realisera tillhörigheterna eller öfverlåta dem åt någon entreprenör. Jag tviflar på, att Kammaren skulle finna sådant vara önskligt eller Staten värdigt. Vill man undvika detta, måste man se till, huru skulderna må betalas. Och härtill synes mig ej finnas mer än två utvägar, antingen att bevilja de summor Kongl. Maj:t åskat, då Hans Maj:t Konungen enskildt skulle påtaga sig en uppoffring af 168,000 R:dr och således liqvidera hela skulden med undantag af 30,000 R:dr, eller också att, enligt åtskillige reservanters åsigt, hvilken af den näst siste talaren biträdde, sälja den Dramatiska Theatern och med köpskillingen för denna minska skulderna. Men jag får fästa den ärade talarens uppmärksamhet på att härvid alltid måste qvarstå det andra vilkor reservanten tillagt, eller att den derutöfver återstående skulden skall af Staten betalas. Vill man se frågan blott ur ekonomisk synpunkt, tror jag, att det andra alternativet visar sig vara den sämsta affär. Nämnde talare sade, att han hade sig bekant, att den Dramatiska Theatern kunde försäljas för samma pris som den blifvit inköpt. Jag vet ej på hvilka uppgifter han stöder detta sitt påstående, men efter allt hvad man kunde erfara i Utskottet, fanns ej något annat än en utkastad tanke, ett slags uttalande att den siste egaren skulle vilja återtaga denna theater. Priset, efter hvilket en sådan öfverlåtelse skulle ske, blef ej uppgifvet, men enligt hvad man kunde förnimma, skulle detsamma endast motsvara Kongl. Theaterns återstående skuld å inköpssumman för den Dramatiska Theatern eller 201,000 R:dr.

Må vi då se till huru förhållandet i ena eller andra fallet skulle gestalta sig! I ena fallet skulle staten utgifva 270,000 R:dr och der till ansvara för 30,000 R:dr skuld till Theaterns arbetares sjuk- och begravningskassa, men erhålla den Dramatiska Theatern såsom sin

Utskottet kunna godkänna intagandet i Riksdagens beslut af ett dylikt vilkor eller förbehåll som detta, eller biträda ett förslag, som kunde på något sätt anses äsyfta att göra intrång i Hans Maj:t Konungens rätt att, på det sätt honom täcktes, om sitt Hof besluta. Vill Hans Maj:t Konungen sjelf låta föredraga Theaterns ärenden, på sätt som före år 1863 var fallet, så må detta vara hans ensak. Att Riksdagen skulle till sitt beslut föga, såsom vilkor för anslags beviljande, en anhållan derom, ansåg Stats-Utskottets majoritet ej vara granlaga. Jag har endast velat upplysa om detta.

Friherre Raab, Adam: Uppmärksam på att den reservant, hvars yrkande jag biträdt, tillstyrkt, att ett anslag af 90,000 R:dr skulle beviljas för hvartera af åren 1871, 1872 och 1873, och derigenom föreslagit ett beslut, som skulle gå ett år öfver denna Riksdags befogenhet, får jag hemställa till Herr Bergstedt, som äfven anhållit om proposition å samma reservation, att vi båda förena oss om att utsluta ur det yrkande vi framställt årtalet 1873, enär beviljande af anslag för detta år icke ligger inom omfånget af hvad vi kunna besluta. Hvad det af mig ifrågasatta tillägg angår, att, vid beviljandet af anslagen, skulle inflyta såsom ett vilkor, hvad som innehålles i den skrifvelse, som Grefve af Ugglas föreslagit, så erfar jag ock, att det förefinnes åtskilliga formaliteter, som lägga hinder i vägen för att ett sådant tillägg *nu* skulle kunna göras, och jag böjer mig för de betänkligheter, som i detta hänseende uttalats. Men då jag föreställer mig att, om Utskottet *upptoge* detta förslag, detsamma då skulle anses i laga ordning behandladt, anhåller jag, i förhoppning att Stats-Utskottet skall godkänna min åsigt om behöfligheten af ett sådant tillägg, att Herr Grefven och Talmannen behagade göra proposition å återremiss af frågan.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, förmålde Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade afgifvits följande yrkanden, nemligen: 1:o att Stats-Utskottets hemställan i förevarande punkt måtte bifallas; 2:o af Herr Bergstedt, att Kammaren skulle för sin del bevilja ett extra anslag af 270,000 R:dr till liqviderande af de Kongl. Theatrarnes gäld och deraf anvisa 180,000 R:dr, att utgå med 90,000 R:dr under hvartera af åren 1871 och 1872, mot vilkor att så väl den Dramatiska Theaterns fasta egendom som all de båda Kongl. Theatrarne tillhörig lösegendom blifver statsegendom; 3:o att Utskottets hemställan måtte afslås; samt 4:o att densamma skulle återförvisas.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades många ja och nej i blandning; sedermera proposition på antagande af Herr Bergstedts förslag, då svaren likaledes utföllo med många så väl ja som nej; vidare proposition på afslag å punkten, hvilken proposition besvarades med många nej jemte ett eller annat ja, och slutligen proposition på återremiss, som med nej besvarades; hvarefter och sedan proposition på bifall till punkten förnyats samt med många både ja och

nej besvarats, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Flere ledamöter begärde votering.

Efter förmälan, att Kammaren egde att afgöra, hvilketdera af de tre öfriga yrkandena skulle utgöra kontraproposition vid den begärda voteringen, framställde Herr Grefven och Talmannen proposition derå, att Herr Bergstedts förslag skulle såsom kontraproposition antagas, och då dertill svarades många ja jemte några nej, förklarades ja hafva varit öfvervägande.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller 6:te punkten af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 16, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, besluter Kammaren för sin del att bevilja ett extra anslag af 270,000 R:dr till liqviderande af de Kongl. Theatrarnes gäld och deraf anvisa 180,000 R:dr, att utgå med 90,000 R:dr under hvardera af åren 1871 och 1872, mot vilkor att såväl den Dramatiska Theaterns fasta egendom som all de båda Kongl. Theatrarne tillhörig löseegendom blifver statsegendom.

Omröstningen företogs; och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—30.

Nej—68.

7:de punkten.

Bifölls.

8:de punkten.

Grefve Beck-Friis: Med anledning af Kongl. Maj:ts proposition om upphörandet af Statsverkets magasinsrörelse i landsorten, som blifvit till Utskottet hänvisad, sedan hehandlingen af detta betänkande der afslutats, och den förändring, som till följd deraf, möjligen kan uppstå i slutsumman af de ordinarie anslagen å denna hufvudtitel, anhåller jag, att denna punkt måtte blifva till Stats-Utskottet återremitterad.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten återförvisades.

9:de—11:te punkterna.

Biföllos.

Föredrogs ånyo och lades till handlingarne Konstitutions-Utskottets den 4 och 8 dennes bordlagda memorial N:o 1, angående fullbordad granskning af de i Stats-Rådet förda protokoll.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Konstitutions-Utskottets den 4 och 8 dennes bordlagda Utlåtande N:o 2, i anledning af dels Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen om ändring i 72 § Regeringsformen, dels ock enskild motion i samma ämne.

1:sta punkten.

Herr Rydqvist: Sedan Konstitutions-Utskottet vid trenne riksdagar å rad framställt förslag till en så genomgripande förändring af lydelsen i 72 § Regeringsformen som den ifrågavarande, men Riksdagens Andra Kammare under samma trenne riksdagar med en ständigt stigande majoritet — en majoritet, som i fjor uppgick till 130 mot 48 röster, — afslagit samma framställning; och sedan till det stora antalet af stater, både i och utom Europa, hvilka tillerkänt sina vederbörande bankers sedlar dels verklig tvångskurs, dels egenkapen af lagligt betalningsmedel, nu nyligen kommit Frankrike, hvars regering, — den dåvarande kejsrerliga — den 12 Augusti sistlidet år, innan ännu någon större strid mellan de krigförande makterna egt rum, förklarar franska bankens sedlar — denna bank, som erkändt är en af de mest solida i hela verlden — skola gå med tvångskurs samt dagen derpå utfärdat moratorium för inlösen af vaxlar, ett moratorium, som ännu eger rum; — så var det, lindrigast sagdt, något oväntadt, att Konstitutions-Utskottet äfven i år, för fjerde gången, skulle framkomma med förslag till en så radikal förändring af 72 § Regeringsformen som den nu föreliggande. Då detta förslag sistlidet år här var föremål för öfverläggning, hade jag tillfälle att utförligt granska de motiv, som då fullständigt förekommo såsom stöd för en sådan förändring. Jag anser derföre ej lämpligt att nu upptaga Kammarens tid med att kritiskt genomgå det nu framlagda förslaget, utan anhåller endast att Kammaren ville taga i betraktande innehållet af det bemedlingsförslag i denna fråga, som en reservant mot Utskottets betänkande, Herr Ehrenborg, framställt, hvilket förslag jag för min del anhåller måtte antagas såsom Kammarens beslut, likväl med utslutande af de fyra sista orden, nemligen: "med Rikets verkliga mynt", hvilka ord, enligt min tanke, äro fullt obehöfliga, men väl förvillande, sedan numera i finansielt hänseende ut-

märkte män gått så långt, att de förklarar det ej finnas mer än ett verkligt mynt, nemligen guld.

Jag anhåller om proposition på bifall till Herr Ehrenborgs reservation med den af mig föreslagna förändring.

Friherre Sprengtporten: Då Kongl. Maj:t till grund för ifrågavarande förslag till förändring af § 72 Regeringsformen lagt Riksdagens underdåniga skrifvelse af den 7 Maj 1869, beträffande en förändring af vår myntfot, och då denna fråga har ett nära sammanhang med förslaget om ett internationelt mynts-system, så torde det vara klart, att man icke gerna kan med anspråk på fullständighet yttra sig öfver den föreliggande Kongl. propositionen, utan att i någon mån vidröra den internationela myntfrågans nuvarande ståndpunkt. Jag tillåter mig därför att erinra om hvad som rörande denna sak i hufvudsumman inhemtas af myntkomitéens betänkande, hvilket afgafs den 13 Augusti 1870, eller 1½ år efter det Riksdagen ingått till Kongl. Maj:t med den förutnämnda skrifvelsen.

Den internationela myntfrågans historia är i korthet följande. Franska regeringen föreslog år 1865 en myntkonvention, hvilken då biträdades af tre andra stater, nemligen Belgien, Schweitz och Italien. Af dessa stater har Belgien en tid varit inkorporerad med Frankrike, och Schweitz har äfven i politiskt hänseende stått i samband dermed; hvarjemte flera af dessa länder, t. ex. konungariket Italien redan förut antagit det franska mynts-systemet. Till följd häraf var det icke förenadt med någon synnerlig svårighet att förmå dessa stater, hvilka redan erkände det franska myntet såsom betalningsmedel, att ingå på konventionen. Efter nämnda tidpunkt har under åren 1866 och 1868 konventionen blifvit biträdd af trenne andra stater, nemligen Kyrkostaten, ehuru på ett sätt som föga motsvarar den ursprungliga öfverenskommelsen, Grekland, der förslaget rönt ett mycket häftigt motstånd, och Rumänien, en alldeles ny stat, hvars förhållanden således ej torde kunna åberopas såsom exempel för andra länder. I Österrike har denna fråga äfvenledes varit föremål för öfverläggningar, men man har der stadnat vid fattandet af preliminära beslut, af hvilka någon ratifikation hittills icke skett. Ingen af Europas öfriga stater har ännu tagit något steg för att inträda i denna konvention, åt hvilken endast kan tillmätas en relativ betydelse, så länge ej världens mäktigaste kontinentalstater, Tyska förbundet och Ryssland, och dess mest betydande handelsstater, England och Amerika, hafva ingått derpå. I England nedsattes visserligen år 1868 en kommission, som skulle taga denna fråga i betraktande, och eluruväl densamma för sin del förklarade, att den ansåg frågan i principielt hänseende ganska önskvärd för ett land, hvilket i likhet med England hade en så betydande handel, så kunde kommissionen likväl ej undgå anmärka, att, om ett sådant förslag blefve gällande, så skulle det medföra åtskilliga ganska kända olägenheter. Sålunda skulle deraf blifva en följd, att alla in-teckningar, obligationer och statspapper måste omskrifvas, alla kontrakter, låneafhandlingar, taxor och räkenskaper förändras, m. m. dylikt, hvarföre kommissionens ledamöter antogo nästan såsom gifvet, att, då den stora allmänheten icke kunde fatta

fördelarne af en åtgärd, som egentligen komme världshandeln till godo, men deremot insåge alla olägenheterna och finge vidkännas de af desamma uppkommande förlusterna, skulle en sådan förändring möta ett mycket utprägladt motstånd hos engelska folket. Hvad åter Amerika angår, så gifva de sednaste underrättelserna derifrån vid handen, att der kommer att uppstå en ganska allvarsam strid mellan det franska och det metrisk systemet.

Då nu denna frågas ställning inom världen är sådan, och då det måste medgifvas, att ett dylikt internationellt aftal icke kan anses blifva fullständigt, utan att det omfattar äfven mått, mål och vikt, så är det ganska sannolikt, att denna fråga ej kan komma till afgörande annat än på en allmän kongress af världens civiliserade stater, hvilken åter ej kan emotses, förr än sedan ett särdeles fredligt förhållande nationerna emellan återinträdd; men när sådana tider kunna komma, det veta vi nu icke. De kosmopolitiska åsigterna, mine Herrar, hafva i sednare tider rönt åtskilligt afbräck. I merkantilt hänseende har man gått ifrån dem i Nord-Amerika, och i Frankrike torde man nu ej heller kunna finna någon annan utväg att återställa de genom kriget förstörda finanserna, än att följa Amerikas exempel, och många omständigheter tyckas redan nu tyda på att så kommer att ske. Den förbrödring mellan nationerna, för hvilken man i sednare tider så mycket ifrat, och till hvars förverkligande äfven denna åtgärd skulle bidraga, har väl aldrig visat sig mindre talande i sina praktiska resultat än i närvarande stund, då den enda förbrödring, vi varit i tillfälle att iakttaga, har varit de fallnes förbrödring på slagfälten.

Under sådana förhållanden, och om vi förhasta oss med att antaga ett nytt myntsystem, och sedan vi genomgått de af en sådan förändring förorsakade rubbningar, kan det inträffa att, när man i det öfriga Europa kommer till frågans slutliga afgörande, som måhända leder till antagande af det metrisk systemet, vi få genomgå påtryckningarne för andra gången. Att redan en förändring af 72 § Regeringsformen kan medföra ganska stora brytningar, är lätt att förutse, ty väl kan man förklara, att banksedlarne icke äro mynt, men mynt måste finnas i landet, och det synes mycket ovisst, hvarifrån detta skall komma, när banksedlarne ej längre erkännas som betalningsmedel. Sverige är ej så rikt, att det kan underkasta sig två sådana omstörtningar på en gång, och det allra minst i ett ögonblick då alla våra krafter tagas i anspråk för att betrygga det dyrbaraste vi ega, vår sjelfständighet.

Att för närvarande ingen fara för Riksbankens säkerhet förefinnes, det har Konstitutions-Utskottet sjelf erkänt, men man påstår, att den garanti, som Banken förr iklädt sig i svenska folkets namn, som drager nytta af denna institution och dess assistens, ej är af någon betydelse för betryggandet af dess säkerhet för framtiden. Jag deremot kan för min del icke betrakta denna garanti såsom ett tomt ord; jag tror, att den har en moralisk, en juridisk, en politisk betydelse, och att den icke bör kastas bort utan orsak.

Man framhåller, och man kan säga med skäl, att om emot all förmodan Banken ej skulle kunna fullgöra sina förbindelser, så vore

det obilligt och motbjudande för rättskänslan, att en fordringsegare, hvars fordran stödt sig på banksedeln, skulle nödgas emottaga betalning i ett papper af lägre värde, än det han till låntagaren utgifvit; men medaljen har ock en fränsida, och den är, att det vore lika obilligt och rättsvidrigt att göra alla gäldenärer i landet till borgesmän för Banken och ikläda dem ansvarighet för en institution, som kommit på obestånd af den anledning, att den missvårdats af de höga principaler, som iklädt sig garanti för densamma. Frågan kan således icke afgöras ensamt på de skäl, som kunna anföras i afseende på fordringsegarnes rätt, ty gäldenärerne torde nog få vidkännas jemförelsevis ännu större förluster, om de med hvad uppoffring som helst nödgas anskaffa klingande mynt för att fullgöra de förbindelser, de utfärdat i Riksmünt. Då alla således hafva lika intresse i att upprätthålla Bankens säkerhet, så bör man tro, att detta intresse jemte känslan af pligt i detta hänseende skall vara fullt tillräckligt att äfven för framtiden betrygga densamma, och då man i alla fall vill att ordet garanti skulle kvarstå i 72 §, kan jag icke fatta skälet, hvarför man yrkar på, att slutorden i paragrafen, som tillkommit för att gifva denna garanti en bestämd betydelse, böra uteslutas.

På dessa skäl, och då för öfrigt alla andra garantier, som man lofvat oss, och hvilka skulle inläggas i myntbestämmningslagen och banklagen, ännu icke fått någon form och sålunda icke erbjuda något att för det närvarande trygga sig vid, kan jag ej i något afseende biträda Konstitutions-Utskottets hemställan, att Kongl. Maj:ts föreliggande proposition må blifva hvilande till vidare grundlagsenlig behandling, utan förenar mig i detta fall helt och hållet med reservationer inom Utskottet.

Här har äfven blifvit nämnt något om Herr Ehrenborgs reservation. För min del kan jag icke instämma deri, ty i andra länder, der nationalbankerna hafva uppstått såsom privat-institutioner, har det visserligen varit fullkomligt i sin ordning att vid oktrojernas beviljande bestämma: att banken ej får åtnjuta sina fördelar längre än den fullgör sina förbindelser; men att hos oss, der Banken är helt och hållet en statsanstalt, ifrågasätta, vare sig i grundlagen eller hvilken lag som helst, att den der uttryckta garantien ej skulle fullgöras, synes mig vara en uppenbar motsägelse och innebära ett misstroende till Riksdagens egen vilja och förmåga, som aldrig bör kunna uttalas.

Jag har intet vidare att tillägga, ty jag vill ej upprepa de satser, som jag vid förra riksdagen anförde såsom stöd för min åsigt, utan vill blott uttrycka min förhoppning, att denna fråga såväl vid innevarande som följande riksdagar måtte blifva afslagen, i likhet med hvad som skett vid föregående tillfällen.

Herr Rydin: Denna sedan flere riksdagar återkommande fråga, hvilken städse af Första Kammarne blifvit på enahanda sätt besvarad, torde äfven denna gång blifva afgjord på samma sätt som förut. Jag behöfver derföre ej ingå i någon vidlyftig utredning af densamma, utan vill endast i största korthet upptaga till besvarande några anmärkningar, som af de tvänne föregående talarne blifvit framställda mot Konstitutions-Utskottets förslag.

Den af dem, som först yttrade sig, nämnde, att detta förslag innebure en genomgripande förändring, hvilken man icke borde vidtaga, helst förslaget mött ett för hvarje gång ökad motstånd inom Andra Kammaren.

Hvad först beträffar förslagens förmenta beskaffenhet af genomgripande förändring, så vill jag nämna, att det ingalunda kan anses innebära en sådan, ty det afser blott ett återförande af 72 § Regeringsformen till likhet med det grundlagsstadgande härutinnan, som före år 1809 var gällande. Enligt 1720 och 1772 års Regeringsform fanns nemligen intet dylikt stadgande om sedelmyntets tvångkurs, utan det var 1809 års utomordentliga förhållanden, som i grundlagen införde denna bestämmelse.

Hvad åter det beträffar, att detta lagförslag mött allt större motstånd inom Andra Kammaren, så vill jag i detta hänseende blott omnämna, att vid föregående riksdag hopsamlade Konstitutions-Utskottet alla de argumenter, som inom Andra Kammaren blifvit anförda emot denna lagförändring, och resultatet af detta arbete blef Konstitutions-Utskottets betänkande, hvilket vid föregående riksdag af Andra Kammaren lemnades i sina hufvudpunkter utan egentlig anmärkning. Jag vill emellertid ej klandra Medkammaren för dess obenägenhet att antaga denna lagförändring; det förhåller sig nemligen med denna fråga på samma sätt som med alla nya sanningar, ty, såsom Geijer anmärkt, sanningen kan icke bortskänkas, den måste med arbete tilllegnas af den som vill vinna den. När således en sanning framträder och visar sig såsom ny, är det långt ifrån gifvet, att den genast vinner erkännande, utan dertill behöfves ofta en lång tid, men ju häftigare motståndet är i början, desto snarare är reaktionen att vänta. Det är ej utan, att jag redan tyckt mig finna spår till en reaktion i våra motståndares åsikter rörande den ifrågavarande lagförändringen; reservanterne inom Konstitutions-Utskottet hafva nemligen tagit ett steg framåt till frågans lösning, i det de för det första velat ur grundlagen utesluta bestämmelsen om att Riksbankens sedlar skola gälla såsom mynt och utbyta detta mot orden lagligt betalningsmedel, och för det andra föreslagit, att de ej skola gälla såsom lagligt betalningsmedel längre än de med metallisk valuta inlösas. Då vi således hafva kommit ett steg framåt rörande denna fråga, kunna vi äfven hoppas att framdeles hinna ännu längre och slutligen uppnå det eftersträfvade målet.

En talare har, såsom bevis för nödvändigheten af att i grundlagen bibehålla den ifrågavarande § oförändrad, anført de närvarande förhållandena i Frankrike; enligt mitt förmenande kunde han ej gerna hafva citerat ett exempel, som mera stöder just hans motståndares satser, ty om något skall vara undantagsförhållande, så är det väl krig, och de åtgärder, som vidtagas under ett sådant, måste vara utomordentliga, hvarföre de ej kunna tagas till stöd för en lag, som skall afse normala förhållanden, och aldrig minst för en grundlag, som är ämnad att innehålla under alla förhållanden gällande grundsatser. Sålunda torde ej den omständigheten, att i Frankrike tvångskurs nu blifvit införd, och att ett stadgande i samma syfte år 1809

insattes i vår grundlag, kunna anföras såsom skäl för att denna bestämmelse nu bör bibehållas, och det i sjelfva grundlagen.

Man har med afseende på detta grundlagsstadgande ock ansett, att det utgjorde en garanti för affärsrörelsens obehindrade gång i vårt land, emedan, så länge denna bestämmelse kvarstode, ingen fråga behöfde uppstå om hvad som skall anses såsom mynt, då man alltid utan tvekan kunde såsom sådant emottaga Riksbankens sedlar. Om nu detta skall vara en garanti, så finnes den lika väl uttryckt i myntbestämmningslagen, der det heter, att sedlarne kunna såsom betalningsmedel användas, och således behöfves ingen särskild garanti i grundlagen för att man skall kunna vara säker på att kunna fullgöra sina betalningar med Riksbankens sedlar, utan att dervid röna något slags motstånd.

Vidare har en talare anmärkt såsom skäl för bibehållandet af detta stadgande, att det ännu icke är bestämdt, huru de internationela förhållandena med guldets såsom allmän myntfot kunna komma att gestalta sig, och tillika omnämnt, att världens tvänne förnämsta handelsstater, England och Amerika, ännu ej tagit något steg för att biträda den internationela konventionen. Härvid vill jag blott erinra om, att båda dessa länder redan hafva guld såsom myntfot, hvilket således är ett ytterligare bevis på, att detta slags mynt vunnit en allt större betydelse och dertfore måste uppmärksammas äfven i vår lagstiftning, hvadan de hinder, som deremot kunna finnas i grundlagen, böra undanrödjas.

Båda de föregående talarne tyckas hafva lagt särskild vikt vid den garanti för rättssäkerhetens upprätthållande, som skulle ligga i 72 §, sådan den nu lyder; för att bemöta detta vill jag blott upprepa hvad en ärad ledamot af denna Kammare vid ett föregående tillfälle yttrat, nemligen att detta grundlagsstadgande under normala förhållanden såsom de nuvarande är öfverflödigt, och att, under sådana förhållanden under hvilka Banken icke kan fullgöra sina skyldigheter, är det kraftlöst, emedan det då icke innebär någon garanti, ty under sådana förhållanden kommer man alltid in på en eller annan form af tvångskurs. Att de emellertid, som anse möjlighet af påbud af tvångskurs under vissa förhållanden böra finnas ej behöfva befara, att till följd af denna bestämmelses borttagande Riksbankens sedlar ej skulle kunna, derest nöden så fordrade, erhålla en af förhållandena kräfd tvångskurs, det framgår tydligt af jemförelse med förhållandena under frihetstiden; då fanns nemligen ej något dylikt stadgande i grundlagen, och likväl var det just under detta tidehvarf som tvångskurs på sedelmyntet först genom lag infördes och bestämdes såsom lagligt betalningsmedel.

Slutligen vill jag nämna, med anledning deraf att man uttryckt ett visst ogillande af Konstitutions-Utskottets förfarande att änyo framkomma med förslag till ändring i 72 § Regeringsformen, att Utskottet nu blott understödt Regeringens förslag i denna fråga och icke sjelft tagit något initiativ. Att Regeringen varit förpligtad att framlägga förslag till ändring af ifrågavarande paragraf framstår för hvar och en, som erkänner Regeringens åliggande att, på sätt Riksdagen begärt,

begärt, bringa myntreformen till slut, hvilken fråga ej kan lösas utan ändring uti ifrågavarande §. Tillika vill jag fästa uppmärksamheten på, att Regeringen i sitt förslag tagit bort paragrafens hela sista afdelning, nemligen både bestämmelsen om att Riksbankens sedlar skola gälla såsom mynt och att de vid anfordran skola inlösas, och blott bibehållit föreskriften om, att banken skall stå under Riksdagens egen garanti och vård, samt hänvisat bestämmelserna om sedelutgifningen till särskilda lagar.

Jag får yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Wallenberg: Jag får uppriktigt bekänna, att jag icke ämnade uppträda i denna fråga, dels emedan jag vågar påstå, att mina åsikter rörande densamma här äro kända, och dels emedan intet nytt tillkommit, som på frågans afgörande kunnat inverka.

Vid remissen af den Kongl. propositionen hade jag tillfälle att yttra den mening, att man icke borde sammanblanda myntfrågan och frågan om banksedlarne. Nu har emellertid en ärad talare, hvars röst gerna höres här bland oss, uppträdt emot hela reformen på ett sätt, som om hela saken vore rent af öfverflödig, eller som om det vore otänkbart, att den vidare skulle kunna komma i fråga, efter de olyckor, som på sednare tider drabbat Europa. Han yttrade vidare, och detta vittnar om huru lätt ytterligheterna beröra hvarandra, att först då man fått det metriskä systemet allmänt antaget, borde man tänka på att genomföra en internationel myntreform. Denna sträfvan efter allt eller intet leder dock, enligt min tanke, dertill, att man får intet, och en sådan åsigt vill jag söka motarbeta, ty af erfarenheten har jag lärt huru sakta framåtskridandet i allmänhet går.

Samme aktade talare har yttrat åtskilligt om myntfrågan. Jag får bekänna, att, då jag ej ämnade yttra mig i det ämne, hvarom nu egentligen är fråga, så var jag så mycket mindre beredd att besvara hans anmärkningar mot den föreslagna förändringen i vårt myntsysteem, och hoppas jag ej blifva honom svaret skyldig, när den frågan framdeles blifver föremål för vår behandling. På det att emellertid ingen måtte taga intryck af den misstro, den värde talaren uttryckte till en internationel myntkonvention, vill jag till hans uppgifter lägga den, att äfven konungariket Spanien efter all sannolikhet kommer att ansluta sig till 1865 års myntkonvention, då man der redan gått i författning om att utmynta tiofrancesstycken, alldeles i likhet med hvad hos oss skett genom utgifvandet af caroliner. Då nu inom Europa en folkmängd af mer än 100 millioner människor anslutit sig till detta system, och då det är alldeles gifvet, att frågans ställning i England och Amerika icke har den vikt, som man velat tillmäta densamma, då dessa länder redan antagit guldets såsom myntfot, så ligger det i sakens natur, att ett litet folk, sådant som vårt, bör söka förena sig med de flesta andra. Nu har myntkomitéen med prisvärd klarhet ådagalagt, att största chansen för att få ett internationelt mynt öfverallt antaget är att tillgripa den utväg, som vi här i Sverige redan vidtagit, det vill säga att låta mynta tiofrancesstycken eller caroliner. Vi hafva således intet begänget misstag att beklaga oss öfver eller att ångra.

En annan talare inlät sig äfven på tullfrågan; när Bevillnings-Utskottets betänkande deröfver inkommit, lofvar jag att efter bästa förmåga söka bemöta hans anmärkningar, för närvarande vill jag helt enkelt hålla mig till det förevarande förslaget, hvilket endast innefattar frågan, huruvida bestämmelserna om Riksbankens sedelutgifningsrätt och dess pligt att inlösa sina sedlar fortfarande skola hafva sin plats i grundlagen.

Det är uppenbart, att ordet "silfver" i 72 § Regeringsformen icke innefattar något stadgande om att denna metall skall utgöra landets myntföt, det vill endast säga att, när sedlarne enligt ordalydelsen invexlas med silfver, då skola de anses såsom mynt eller, hvilket är detsamma, vara belagda med tvångskurs. Nu vill den ärade talaren ej ens ingå på Herr Ehrenborgs reservation, utan önskar heldre, att paragrafen skall stå qvar i all sin oklarhet. Det är visserligen mycket vackert, och jag kan ej undga att skänka en viss beundran åt detta högsinta förtroende till en obegränsad garanti, om hvilken det ej är bestämdt uttryckt huruvida den skall räcka utöfver invexlingens upphörande. Jag tror, att man ej behöfver gå mycket långt tillbaka i tiden för att se exempel på, att denna garanti, som alltid har funnits, och som alltid varit lika bindande, icke har kunnat uppfyllas eller åtminstone att den icke blifvit uppfylld.

Då nu sjelfva våra vedersakare ej befara någon osäkerhet hos banken, så kan jag ej heller förstå, hvarföre de hålla så strängt på denna paragrafs bibehållande i oförändradt skick. Detta deras bemödande tyckes tvärtom bevisa, att de icke hafva så riktigt godt förtroende till Riksbanken, och att de befara, att den dag skall komma, då banken kan behöfva denna garanti. Under samtal har jag hört en slående uppgift, som förklarar åsigtorna hos denna frågas motståndare, den ena delen af dem skulle nemligen vara de, som hafva för afsigt att under alla förhållanden betala sina skulder så länge som möjligt, men den andra deremot utgöras af dem, som vilja hafva ett förbehåll för att under vissa förhållanden kunna slippa att betala sina skulder.

Den ärade talaren behagade vidare fråga, hvarifrån vi skola taga mynt, om banksedlarne skola upphöra att såsom sådant anses. Jag får till svar härför förklara, att vi framdeles skola taga mynt från samma källa, som vi tagit det hittills, och hvarur vi hemtat tusen andra saker, som vi behöft för vårt välbefinnande, vi skola nemligen hemta det från vår produktion, det vill säga vi skola genom arbete och sparsamhet betala det mynt vi behöfva, och då vi derigenom hafva kunnat åstadkomma så stora kapitaler, som erfordrats för byggandet af våra jernvägar, för ordnandet af vårt försvarsverk och våra undervisningsanstalter, så påstår jag bestämdt, att ingen anledning finnes att antaga, att vi ej skulle kunna förse oss med klingande mynt för den allmänna rörelsens behof. Banksedeln deremot är ett nödmynt, så snart den ej vidare med verkligt mynt inlöses, men den är en bekvämlighet, då den endast fungerar såsom ett kreditmedel. Om vi tänka något litet på våra egna förhållanden och äfven söka bedöma de utländska, så tror jag, att vi skola finna, att det gifves ganska få länder, som i förhållande till

sitt välstånd hafva så ringa metallisk valuta i folkets händer som Sverige, och att härmed är förenad en stor fara, måste jag påpeka. äfven om frågan icke är ny för denna Kammars ledamöter. Det är för sent att vilja göra någon ändring deri, när en finansiell kris redan inträffat, som verkar tryckande, och vi måste derföre söka genomföra en reform i vårt myntväsen så snart som möjligt, men en sådan motverkas, om vi utsprida sådana satsar, som att vi ej skulle hafva något mynt, i fall det ej i grundlagen förklaras, att Riksbankens sedlar skola såsom sådant anses.

Jag tillåter mig att i förbigående antyda, att, om en enskild bank. t. ex. den i hvars styrelse jag har äran att deltaga, skulle få sig tilljudet, att med Kongl. Maj:ts nådiga begifvande i bolagsordningen införa bestämmelsen om, att dess sedlar skola anses såsom mynt och underkastas tvångskurs, så skulle jag åtminstone afböja detta, ty det skulle ej stärka institutionens kredit; man måste nemligen hafva en så enorm kredit som vår nationalbank för att kunna hafva en sådan fallskärm i beredskap långt innan man löper fara att falla.

Den ärade talaren hänvisade ock till de förhållanden, som pläga uppstå vid tillfällen, då stora olyckor drabba ett land, då man måste taga sin tillflykt till jernbref, utfärdandet af assignater och dylikt. Att nöden tvingar till sådana åtgärders vidtagande är visserligen sannt, men jag tror ej, att man bör börja att tillgripa sådana, redan innan någon olycka inträffat. Om jag går till oss sjelfva, äro vi väl i något afseende beredda på dylika eventualiteter? Äro vi beredda derpå genom ett väl ordnad försvarsväsen eller genom ändamålsenliga åtgärder i andra hänseenden? Nej, visst icke! Men vi äro deremot beredda på att öka svårigheterna, då olyckan en gång drabbar oss, genom att onödigtvis i vår grundlag bibehålla en bestämmelse, hvilken annars först plägar tillgripas efter stora pröfningar och nederlag. Vi äro beredda på att under normala förhållanden motverka den stora ekonomiska kraft, som nationen behöfver framkalla i tider af pröfning, och det är detta som måste undanrödjas.

Jag hemställer nu, mine Herrar, huruvida det ej vore på tiden att denna fråga anses tillräckligt utredd, och att Första Kammaren, då vi sett att förslag i samma syfte blifvit bifallna,

vid 1868 års riksdag med 65 ja mot 33 nej,

” 1869 ” ” ” 73 ” ” 23 ”

” 1870 ” ” ” 78 ” ” 15 ”

att, säger jag, när den åter förekommer, och den måste förekomma ända till dess sanningen segrar, ty den kan icke skjutas å sido. Kammarerna helt enkelt, med tillkännagifvande att ingen rubbning inträffat i dess åsigt, förklarar frågan bordlagd.

Jag anhåller om proposition på detta mitt yrkande.

Herr Rydqvist: Då den ärade talare på Norrlandsbanken, som nyss yttrat sig, haft åtskilligt att erinra vid mitt förra anförande i denna fråga, ber jag att med några ord få bemöta ett par af de anmärkningar han framställde.

Hvad då först beträffar hans erinran derom, att den förordade

grundlagsförändringen ej borde kallas genomgripande, då här allenast vore fråga om att återföra 72 § till den lydelse densamma egde före 1809, anhåller jag få fästa uppmärksamhet derå, att enär, så vidt jag kunnat finna, i motiven för 1809 års Konstitutions-Utskotts betänkande om Regeringsformen icke finnes någon upplysning om anledningen till det tillägg, som då föreslogs i grundlags-paragrafen rörande Riksbanken, eller den nuvarande 72 §, nemligen att "Riks-dagen allena eger rätt att genom banken utgifva sedlar, som för "mynt i riket må erkännas"; så kan man svårligen numera, så många år efteråt, bilda sig en klar föreställning om, huruledes 1809 års lagstiftare bedömde de förhållanden, som här voro att öfverväga. Det vill emellertid förefalla i hög grad sannolikt, att dåvarande Rikets Ständer med nyssberörda stadgande i den nya Regeringsormen afsågo att förebygga den oreda i penningväsendet och den uppenbara våda för eganderätten, hvartill framfarna tider gjort sig skyldiga genom tillgripande af alla möjliga medel för att anskaffa myntrepresentativer. Sålunda hade man flera gånger på 1700-talet utgifvit s. k. *kopparsedlar*, hvilka vid 1776 års realisation voro utelöpande för ett belopp, som motsvarade nära 8 millioner R:dr i den tidens specie, samt från år 1789, likaledes flera gånger, utsläppt massor af *riks-gäldssedlar* från Riksgälds-kontoret. Just för att förekomma utsläpandet af dylika myntrepresentativer, för hvilka inga fonder i metallisk valuta anvisats, infördes, efter mitt förmenande, det i fråga varande stadgandet i Regeringsformen, och uteslutandet deraf *skulle* kunna återföra i vårt penningväsen all den villervalla, osäkerhet och våda för eganderätten, som herrskade under hundra år före 1809.

Vidare har den ärade talaren yttrat, att man ej bör stifta lagar för undantagsförhållanden. I anledning deraf ber jag ånyo få fästa Herrarnes uppmärksamhet på hvad som nyligen inträffat i Frankrike. På sätt redan nämnts förklarades i början af Augusti 1870, att franska bankens sedlar skola gå med tvångskurs. Nu är uppenbart, att denna åtgärd vidtogs, eller blef en följd allenast af ett *undantagsförhållande*, eller deraf, att Frankrike då var inveckladt i ett vidt utseende krig inom dess egna landamären. Nå väl. Låter det ej tänka sig, att äfven Sverige kan komma i ett dylikt undantagsförhållande, att en tidpunkt kan inträffa, då behof göres, att låta Riksbankens sedlar gå med tvångskurs? Man kan ju numera öppet taala om krig och fred. Nästan hvarje dag sysselsätta sig Kamrarne med denna fråga, och man är allmänt ense derom, att Stockholm under närvarande förhållanden är blottstält, att inom några dagar kunna intagas af en fiende. Det ligger verkligen inom möjlighetens gräns, att en sådan riksolycka kan inträffa, och därför bör man i tid vara betänkt på, att sätta Sveriges hufvudstad i försvarstillstånd. Låt om oss nu antaga, att en fiende komme utanför Stockholm. Bland de första åtgärder, som då vore att vidtaga, blefve att skyndsamligen sätta bankens valutor i säkerhet, låta afföra dem till Carlsborg. Metalliska kassan vore nu der i trygghet, men kriget fortginge. Hvad skulle då svenska folket röra sig med i handel och vandel? Kanhända möjligen med privatbanksedlar? Men om det i fråga varande stadgandet i 72 § Regeringsformen dessförinnan borttagits

kunde ju möjligen dessa privatbankssedlar till deras fulla värde inlösas med Riksbankens sedlar. Jag tror, för min del, att förstnämnda sedlar i samma ögonblick skulle blifva blottställda för en ganska svår stöt och kan knappast föreställa mig, hvilket agio de då skulle blifva underkastade. Samtidigt finnes likväl intet metalliskt mynt att erhålla. Men, ännu en gång: hvad skulle då folket få att röra sig med? Ett cirkulationsmedel måste det ega. Finnes då icke detta stadgande i 72 § Regeringsformen, så blefve helt säkert påbudet, att Riksbankens sedlar skulle tills vidare löpa med tvångskurs. Så har man fått göra i Frankrike; så har man gjort i Förenta Staterna med de så kallade Greenbacks. Man har förklaradt dem vara "a legal tender". Just för sådana undantagsförhållanden kan det i fråga varande stadgandet i 72 § Regeringsformen vara nyttigt, och jag hemställer, om det vore bättre, att midt under ett krig plötsligen införa ett dylikt stadgande. än att bibehålla det nu befintliga.

Den ärade talaren yttrade vidare, att man har samma garanti i 1830 års myntbestämmingslag, hvadan bestämmelsen i 72 § således icke behöfdes. Men är det icke alltför väl bekant, att det varit olika tankar mellan Konstitutions-Utskottet, å ena, och det Sammansatta Banko- och Lag-Utskottet, å andra sidan, huruvida 1830 års myntbestämmingslag ännu vore gällande? Vi veta visserligen, att myntkomitéen framställt förslag till en ny lag angående Riksbanken, men det är att observera, att om Konstitutions-Utskottets nu diskuterade förslag skulle blifva hvilande till grundlagsenlig behandling, och således förekomma till slutligt afgörande vid 1873 års riksdag, så beror frågan på hvilketdera af dessa lagförslag, som först kommer till Kamrarnes handläggning, antingen Konstitutions-Utskottets betänkande angående förändring i 72 § Regeringsformen, eller det nya förslaget till lag angående Riksbanken. Jag för min del skulle tro, att det förra finge företrädet; och om då den föreslagna grundlagsförändringen blefve gillad af begge Kamrarne, kunde lätteligen hända, att den § i nya förslaget till lag angående Riksbanken, som handlar derom, att dennas sedlar må sasom lagligt betalningsmedel anses, sedermera förkastades.

Man har vidare sagt, att af de stater, som hafva guld till standard, finnes det endast två större länder, nemligen England och Förenta Staterna i Norra Amerika, som icke antagit franc-systemet. Det är sannt, men det finnes också (och det har icke blifvit omtaladt) sådana verkligt stora länder som Ryssland, alla de Tyska staterna och Österrike, och sådana med Sverige jemförliga, som Danmark, Holland och Norge, hvilka hafva *silfver* till värdemätare.

Samme ärade talare, som lemnat nyssnämnda uppgift, har uppskattat folkmängden i de länder, som antagit franc-systemet, till hundra millioner. Efter 1869 års census utgjorde emellertid dessa länders folkmängd allenast 94,590,000, hvaremot de länder i Europa jemte Förenta Staterna, hvilka ännu i denna stund icke antagit franc-systemet, hafva en folkmängd, som uppgår till 203 millioner; således är det åtminstone mer än $\frac{2}{3}$ af folkmängden i de civiliserade länderna, som hittills icke godkänt franc-systemet.

Det har blifvit anmärkt emot mig, att det icke varit Konstitutions-Utskottet, utan Regeringen, som nu tagit initiativet i denna fråga, och att Konstitutions-Utskottet blott yttrat sig om Regeringens förslag. Äfven detta är sannt, men det är icke längre sedan än vid 1870 års riksdag, som Konstitutions-Utskottet sjelf tog ett sådant initiativ, så att den anmärkningen är icke af någon betydhet.

En annan ärad talare har, bland annat, yttrat, att man skall akta sig för att drifva saken till sin spets, samt tillagt, att om man vill hafva allt eller intet, får man vanligen — intet. Det är riktigt; men mig synes, att just de i denna Kammare, som hafva olika åsichter mot mig angående den så kallade tvångskursen, vilja drifva saken till sin spets, vilja "*aut Cæsar aut nihil*". De få också sannolikt — "*nihil*".

Redan i fjol uttryckte jag den önskan, att svenska grundlagen skulle erhålla samma bestämmelse som den norska banklagen och lagen för "*Bank of England*", eller att bankens sedlar skola erkännas såsom lagligt betalningsmedel så länge de inlösas efter ordalydelsen; samma öfvertygelse har jag redan förut i dag uttalat. När man nu inhemtar, att den af mig åberopade reservation af Herr Ehrenborg just innehåller detta stadgande (hans förslag lyder nemligen sålunda: "Riksdagen allena eger rätt att genom banken utgifva sedlar, hvilka erkännas såsom lagligt betalningsmedel så länge banken icke brister i sin förbindelse att vid anfordran inlösa dem efter ordalydelsen med rikets verkliga mynt"); när ur denna hans reservation uteslutes denna bestämmelse "*med rikets verkliga mynt*" (då ordet *mynt* skall vara den tekniska termen endast för guld); så har den ärade majoriteten i denna Kammare efter min fulla öfvertygelse fått allt hvad den bör kunna önska sig, att nemligen, i fall francen skulle blifva ett internationelt mynt öfver hela världen en gång i tidernas fullbordan (kanske möjligen om 20—30 år, ty för närvarande anser jag icke den ringaste utsigt dertill förefinnas), och äfven vi följaktligen skulle blifva tvungna, att antaga ett myntsystem, grundadt på guld, intet hinder därför då finnes, när ej längre orden "*med silfver*" kvarstå i grundlagen. Detta är ett bemedlingsförslag, som jag icke kan finna annat än vara i hög grad beaktansvärdt, just för denna Kammares majoritet, som envisas att "*vilja allt*".

I öfrigt, hvad frågan om sjelfva myntreformen beträffar, vill jag för närvarande icke derom yttra mig, för att icke upptaga tiden. Hon återkommer sannolikt inom kort med anledning af Herr Wallenbergs motion, och då kan det blifva tillfälle att deröfver expektorera sig.

Friherre Raab, Carl: Ingen, som har någon bekantskap med bank- och penningväsendet i vårt land, kan förneka, att det står på en ganska dålig ståndpunkt. Såsom bevis därför behöfver man blott anföra två omständigheter: den ena, att Regeringen eger oktrojera så många enskilda banker den behagar; och den andra, att en sedelemmission, som t. ex. för 1869 för hela landet utgjorde 61 millioner, skall hållas i rörelse af Riksbankens metalliska kassa. Ändock hade de enskilda

bankerna icke användt sin hela sedelutgifningsrätt, hvartill de varit berättigade; de hade kunnat utsläppa ännu 15,000,000 R:dr mera, men då dessa motsvaras af det belopp riksbankssedlar som de enskilda bankerna förvara i sina kassar, så utjemna dessa summor hvarandra. Alltså 61 millioner sedlar emot Riksbankens metalliska kassa, som får nedgå till och ofta utgjort endast 10 millioner och till och med sjunkit derunder till 8 millioner under en förfluten tidsperiod. Till metalliska kassan hafva äfven blifvit inberäknade tre månaders vaxlar (angående hvilka sednare dock nu är föreslaget, att de icke vidare få beräknas tillhöra den metalliska kassan). Dessa omständigheter tillsammanräknade ställa vårt hela bank- och penningväsende på en sådan ståndpunkt, att vi vid hvarje kris kunna befara de aldri största rubbningar i detsamma. Att sådant kan ega rum bevisas bäst deraf, att om, under den tid Friherre Gripenstedt var finansminister, han vid en påkommen finanskris icke hade remitterat penningar, dem han anskaffade, till en af de skånska bankerna till behöfligt understöd, hade ovilkorligen då stora omstörtningar inträffat.

Redan under det gamla representationssättet hade man länge insett nödvändigheten af att reformera vårt bank- och penningväsende och för sådant ändamål tillsattes tid efter annan tre olika finanskomitéer, af hvilka den sista (1857 års komité) föreslog den genomgripande förändringen, att Riksbanken skulle förändras till endast vaxelbank och Riksbankens lånerörelse upplätas åt ett bolag, i hvilket staten inginge för halfva teckningen med Riksbankens fonder. Men de stora frågor, som sedermera förekommo och upptogo de derpå följande Ståndsriksdagarnes tid, föranledde att bankfrågan lemnades i arf åt den närvarande Representationen. Men huru har denna förvaltadt detta arf? I stället för att göra en genomgripande reform i bank- och penningväsendet för att ordna denna viktiga fråga, så åtnöjer man sig med att göra sidoanfall på Riksbanken för att på denna väg komma till sitt mål. Det är tydligt att detta sätt att tillvägagå icke är annat än en partimanöver. Jag vill icke tala om den många gånger inträffade silfverexporten och frågan om silfvervexlingen, frågor som förtjena sin egen karakteristik, men ber att få framhålla den åtgärd, som riksdag från riksdag blifvit vidtagen, nemligen den att man oupphörligt minskar Manufaktur-diskonten och Jernkontorets kreditiv; att man idkeligen använder för Statens räkning bankovinsten, en åtgärd, "som vill synas såsom en tanke", ty finnes det väl någon bank i hela världen, som icke i mån af ökade förbindelser ökar sin reservfond? I Englands bank under lugna tider uppköper man millioner statspapper för att dermed under kritiska tider tillhandahålla rörelsen det allmänna behofvet af penningar. Och så tillgår öfver allt utom hos oss. Riksbankens vinst, som 1866 utgjorde 2,100,000 R:dr, har nu nedgått, så att den i år utgör endast 1,350,000 R:dr. Den har sålunda varit i oupphörligt nedgående. Med dessa fakta för ögonen har man hittat väg till 72 § Regeringsformen; nu säger man, att bankens sedlar ej få vara underkastade tvångskurs. Men hvarför kan man ej bibehålla den, om banken är så solid, att man ej hyser den aldri ringaste farhåga

för bankens säkerhet? Och hvarför förnöjes man icke af ett sådant förslag, som det af 1841 års Ständer framställda, då de ingingo till Kongl. Maj:t med begäran, att tvångskursen på bankens sedlar skulle räcka endast så länge, som de inlöstes med metallisk valuta? Något sådant finnes i Herr Ehrenborgs reservation, och detta är också den enda ändring, som bör ske, i fall någon isolerad reform skulle komma i fråga. Skulle Riksbankens sedlar icke löpa med tvångskurs, så blefve alla enskilda banker nödgade att äfven de inlösa sina sedlar med silfver. Så länge som Riksbanken hade en specie skulle den utvexlas och Riksbanken förändras till endast en vaxelbank. Denna projekterade förändring af 72 § skulle äfven medföra en total omstörtning i de enskilda bankernas ställning och största delen af desamma upphöra i brist på förmåga att kunna hålla tillräcklig silfverkassa. Vi se härpå att tunderingarne från ett visst håll gå ganska vida, men på de omstörtningar, som häraf skulle följa, skulle industrien och i synnerhet jordbrukaren få sitta hårdt emellan. agiotage införas vid hans likvider och räntefoten säkert af de få bankbolag, som efter reformen skulle finnas i behåll eller konstituera sig, komma att på ett för industrien kämbart sätt ställas högt. Jag yrkar därför afslag å detta Konstitutions-Utskottets betänkande och på bifall till Herr Ehrenborgs reservation.

Herr Bennich: Under de närmast föregående riksdagar, då likartade förslag till ändring i 72 § Regeringsformen varit föremål för öfverläggningar, har jag aldrig velat besvara med något yttrande. Jag har nemligen ansett angelägenheten af en sådan förändring i och för sig sjelf vara så axiomatisk, att derom icke bort kunna tvistas, då det nemligen är klart, att hufvudfrågan här gäller icke Riksbankens eller bankväsendets förmåner, utan något långt vigtigare: *eganderättens* säkerhet; och denna ställer jag så högt öfver alla bankintressen, att jag icke ett ögonblick kan tveka att, för att betrygga densamma, vidtaga en af behovvet verkligen påkallad förändring. Jag skulle dock icke heller nu hafva begärt ordet, om icke några här fällda yttranden syntes mig påkalla något bemötande. Så har den näst siste talaren förklaradt, att han icke skulle påyrkat en lagstiftning, sådan som den gällande, såvida den ej redan finnes. Jag hemställer då till eder, mine Herrar, huruvida en lagstiftning, som icke har något annat berättigande än att den finnes till, vidare bör bibehållas, då dess tillvaro innebär ett verkligt hot emot *eganderättens* helgd.

Samme talare anmärkte derjemte, att det skulle vara rent af en nödvändighet att bibehålla den gällande tvångskursen å Riksbankens sedlar för det fall, att Riksbanken blefve nödsakad att flytta sin verksamhet från hufvudstaden, då nemligen både bankens kassar och bankstyrelsen antogs komma att förläggas till Carlsborg. Om ett sådant undantagsfall någon gång kommer att inträffa, lär denna bankstyrelse derunder lika litet kunna tillhandahålla banksedlar som metallisk valuta; hvarföre man i nödens stund väl får hålla till godo med de likvidationsmedel, som för tillfället kunna beredas. Men ingalunda bör väl förutsättningen om ett tillfälligt ab-

normt förhållande rättfärdiga en permanent abnormitet i vår lagstiftning.

Den siste ärade talaren omförmälde åtskilliga sidohugg, som skulle varit riktade mot Riksbanken och som gjort, att banken numera vore blottställd för ganska stora svårigheter; och han anförde såsom ett sådant sidohugg, att man fräntager banken hans årliga behållningar och minskar hans vinst, i ersättning hvarför det väl vore billigt att Riksbanken fortfarande finge tillgodonjuta tvångskurs på sina sedlar. Om Riksbankens förmenta lidanden vill jag nu ej yttra mig. Jag ber endast att få erinra att, enligt min tanke, frågan om lydelsen af 72 § Regeringsformen gäller något helt annat än Riksbankens förmenta fördel, nemligen svenska folkets betryggande i sina eganderättsförhållanden; och då det slutligen frågas hvarför man vill upphäfvva tvångskursen, så svarar jag i enlighet härmed: "just derföre att den, såsom jag redan antydt, innebär ett ständigt hot emot eganderätten, som vi icke böra underkasta oss: ett hot, som visserligen under lugna tider betyder ingenting, men som deremot under tider af oro kan framkalla så mycket större rubbningar af ett bland grundvilkoren för ett folks välbefinnande".

Ett sådant hot, som man förr mer än en gång satt i verket och hvarigenom svenska folkets välstånd blifvit så djupt undergräfdt, ett sådant hot innebär tvångskursen och derför måste den upphävas.

Jag anhåller att Konstitutions-Utskottets förslag måtte antagas såsom hvilande.

Herr Bergstedt: Jag ber endast att i korthet få vidröra ett par omständigheter i afseende på den här förda debatten och skall icke ingå i någon deduktion af hufvudsaken. En af de föregående talarne har nemligen framkastat den eventualiteten, att, om en fiende nalkades och möjligen inom ett par dagar intoge Stockholm, det då skulle blifva nödvändigt att skaffa bankens valutor i säkerhet, men mig synes, att ju mera skrymmande den metalliska kassan är, med desto större svårighet måste det vara förenadt att undanskaffa densamma. Har man sålunda hufvudsakligen guldvalutor, måste det blifva lättare att få dem undan och än lättare måste det blifva om smäddlarne äro borta och metall i deras ställe såsom mynt sprides i rörelsen. Om man iakttagit huru stora svårigheter tvångskursen lagt på allmänna rörelsen i Frankrike, så torde det väl vara skäl att betänka sig, innan man påyrkar att den fortfarande måtte hos oss bibehållas. Man har ju sett huruledes enskilda måst sjelfve skaffa ett cirkulationsmedel genom assignationer.

Vidare har här blifvit framhållen den förlägenhet, hvari man skulle komma om detta grundlagsförslag blefve förklaradt hvilande, i så måtto nemligen att man icke skulle veta huru man skulle bete sig med den utlofvade nya banklagen; men denna sak ställer sig i min tanke helt enkelt så, att nuvarande banklag gäller till dess den blifver i behörig ordning ändrad. Att ett grundlagsförslag är hvilande lärer väl icke kunna utföva någon verkan på en gällande civillag, utan måste man väl först besluta sig för grundlagsförändringen och sedan taga i pröfning den banklag, som kan ifrågakomma.

Samme talare gjorde vidare den anmärkning, att andra banker, nemligen, den engelska och den norska i de för dem gällande lagar fått sig tillerkänd rätt att få sina sedlar ansedda såsom mynt; ergo säger han: derfore att andra banker i sina *banklagar* hafva en sådan rättighet, så skall vår bank, som äfven har samma rätt sig tillförsäkrad i civillag, ytterligare hafva den i grundlagen. Gången af en sådan argumentation är jag emellertid oförmögen att följa.

Slutligen skall jag blott tillåta mig uppläsa Herr Ehrenborgs reservation, efter som en talare här i Kammaren yrkat bifall till densamma. Deri föreslås att sista delen af 72 § Regeringsformen skall erhålla denna lydelse: "Riksdagen allena eger rätt att genom banken utgifva sedlar, hvilka erkännas såsom lagligt betalningsmedel så länge banken icke brister i sin förbindelse att vid anfordran inlösa dem efter ordalydelsen med rikets verkliga mynt". Så vidt jag läst detta förslag rätt innantill, kan jag icke finna deri någon annan ordanemning än den, att Riksbanken allena, för att få sina sedlar erkända såsom lagligt betalningsmedel, är underkastad vilkoret att inlösa dem efter deras lydelse, och att alla andra banker i detta afseende äro från allt sådant vilkor befriade. För ett så ofullständigt redigeradt lagförslag hade jag ej i denna Kammarare väntat mig få höra något understöd. Jag anhåller om bifall till hvad Utskottet föreslagit.

Grefve Mörner, Carl Göran: Då denna Kammares åsigt uti förevarande fråga är noggsamt bekant, hade jag icke ämnat vid detta tillfälle begära ordet; men en ärad talare här har såsom stöd för sin åsigt om önskvärdheten af ett bifall till detta betänkande åberopat just samma skäl, hvarpå jag stöder min åsigt, att 72 § Regeringsformen bör bibehållas vid sin nuvarande lydelse, och jag har derfore icke kunnat underlåta att säga några ord om tolkningen af denna paragraf.

Den lyder: "Riksbanken förblifver under Riksdagens egen garanti och vård, så att den ostörd må förvaltas af de Fullmäktige, Kammarne dertill förordna, efter de ordningar, stadgar och reglementen, hvilka redan gjorda äro eller vidare af Riksdagen göras kunna. Riksdagen allena eger rätt att genom banken utgifva sedlar, som för mynt i riket må erkännas. Dessa sedlar skola, vid anfordran, efter deras lydelse af banken med silfver inlösas". I allmänhet läser man dock icke mer än början af paragrafen, men det stadgande, som innehålles i sista punkten, är också ett grundlagsbud och jag skulle tro att deri ligger någonting betryggande för den som innehar en banksedel. Grundlagen kan icke ändras utan Konungens och Riksdagens gemensamma samtycke, och så länge detta sista stadgande finnes qvar i paragrafen har den, som eger en banksedel, rätt att utfå kontant valuta. Stryk bort den sednare delen af paragrafen, under det att man endast bibehåller hvad som stadgas om Riksdagens rätt att förvalta banken. Hvarthän skulle sådant leda? Jo! det skulle då bero på Riksbanken sjelf och dess principaler att bestämma, hvilken valuta man kunde erhålla för bankens sedlar. Men huru komma då privatbankernas aktier att stå? Många af dem, som äro så nitiska att få bort denna föreskrift, hafva säkerligen icke gjort klart för sig hvar-

hän det kan leda i verkligheten. Paragrafen i dess nuvarande lydelse innehåller detsamma, som Herr Ehrenborg föreslagit. Enda skilnaden är möjligen den, att nämnda förslag är till sin uppställning mindre tydligt och uppsatt i en kanske mindre vanlig lagstil. Jag skulle för min del tro att de som önska ett förtydligande i samma riktning gjort bättre uti att yrka på återremiss till Konstitutions-Utskottet, enär förslaget torde behöfva modifieras, innan det kan blifva fullt antagligt.

Att taga bort nuvarande stadgande, under antagande att nöden för stunden skall anvisa utvägar, såsom den talare, hvilken ville skydda eganderätten, så naivt yttrade, är en klen vexel, som man gifver åt eganderätten. Jag tror att vida större trygghet ligger i denna paragraf; ty, äfven om föreskriften i dess sista moment skulle för någon tid behöfva suspenderas, kvarstår dock alltid bankens skyldighet att honorera sina förbindelser. På samma sätt har man i många andra länder uppfattat nationalbankens ställning och jag hoppas, att äfven hos oss måtte få förblifva dervid. Efter mitt förmenande torde för öfrigt, i händelse af en sådan kris, som af några talare blifvit omnämnd, den största faran komma, icke från Riksbanken, utan från de många enskilda bankerna, i trots af den solidariska ansvarighet, som delegarne i dessa iklädt sig, men som icke inträder förrän efter bankens utredning, hvars afslutande kanske ingen af fordringsegarne får upplefva. Den vexeln tror jag icke heller är af så stort värde. Jag vidhåller samma yrkande, som jag städse haft i denna fråga, och begär följaktligen att Kammaren måtte afslå Konstitutions-Utskottets betänkande i denna punkt.

Friherre Raab: En talare har här yttrat att: "då denna § innehåller en rätt för banken att få sina sedlar löpande med tvångskurs, så innefattar den på samma gång ett våld mot svenska folket". Ett sådant våld har man emellertid underkastat sig både i England, Danmark och Norge. I England finnes det ingen statsbank, ty Englands bank tillhör en privilegierad association, och om det vore våld att Englands banks sedlar ginge med tvångskurs, skulle i sanning Englands folk icke en dag underkasta sig det; icke heller dess parlament eller styrelse låta ett sådant förhållande fortgå utan att göra förändring deri. I Frankrike deremot finnes icke en sådan tvångskurs under vanliga förhållanden, och man åberopar detta exempel. Tvångskursen på sedlar behöfves måhända icke i lugna tider, då allt går sin jemna gång, men vid kriser, här åsyftar jag just icke vanliga finansiella kriser, ty för dem behöfvas icke bestämmelser om tvångskurs, emedan det visat sig att ingen statsbank i sednare tider af sådana omständighet inställt sin invexling; alltså är det vid sådana kriser, som förorsakas af krig, då tvångskurs är nödvändig. Derpå vill jag anföra såsom exempel detta Frankrike, som nödgats tillgripa denna utväg både vid 1830 och 1848 årens revolutioner, med den afvikande skilnad från vår tvångskurs, att 1848 banken icke behöfde med silfver inlösa sina sedlar. Sammalunda nu under fransk-tyska kriget har styrelsen förordnat om tvångskurs för franska bankens sedlar.

Man begär absolut visshet derpå, att mot Riksbankens sedel er-

hålla ett motsvarande värde i silver under hvilka omständigheter som helst. Det är egentligen penningemännen, dessa nutidens största materialister, som framställa så ihärdigt denna fordran. Finnes det väl i hela världen någon absolut visshet om beståndet af menskliga anordningar? Under sådana tider som ett krig finnes icke säkerhet för någonting, och kapitalisten läser väl icke då kunna begära för sin egendom en säkerhet, som ingen annan eger. Vi hafva tillräcklig erfarenhet från sista fransk-tyska kriget, huru industriidkarens egendom, liksom jordbrukarens, blifvit plundrade och brända, och hvarför då begära att kapitalisten under krig skall vinna en absolut säkerhet för sina fordringar? Att vår Riksbank förunderligt väl motstått finansiella kriser, derom vill jag påminna till mera efter rättelse. Den bestod 1857 års svåra kris, hvilken förorsakade så oerhörda skakningar i alla länder, men synnerligen i vårt land, och understödde handel och näringar det oakadt med det lån banken upptog till 12 miljoners belopp, hvartförutan en allmän omstörtning skulle egt rum. Detta vill man icke minnas nu, men det kommer sig deraf, att man har helt andra syften å banken än dem man förer fram i dagen. Kanhända kan det intressera Kammarerna få veta en af Englands statsmäns, Robert Peel, tanke om bankväsendet 1844, då Englandsbankens oktroj förnyades. Han förklarade sig tillhöra den åsigt att, om fråga varit att stifta lag för ett alldeles nytt samhälle, staten borde förbehålla sig uteslutande privilegium på utgifvande af banksedlar, af samma grund som staten förbehållit sig uteslutande rätt till myntningen. Enligt denna åsigt borde således endast en under statens omedelbara kontroll stående sedelutgifvande bank finnas. Emellertid inskränktes genom denna bankakt både Englandsbankens och provinsbankernas godtyckliga valde. Detta är något helt annat än hvartill man här sträfvar.

För min del är jag likväl ingen fiende till ett fritt banksystem, det vill säga ett sådant, som är tillförsäkradt af en allmän lag under vissa bestämda stadgar. Men här är intet behof af en tillflykt dertill. Denna fråga skulle hafva så många stadier att genomgå hos oss innan man kunde kryssa sig undan densammans faror och hinna till målet att jag måste afstyrka en sådan reform hos oss, ty man experimenterar icke onäpst med sådana krafter. Vid förut åberopade kris 1857 sprungo i Förenta staterna 1,415 stycken enskilda banker. Vid tanken härpå, skulle vi då icke vara nöjda med vår Riksbank?

Men mine Herrar! jag slutar med samma yrkande, med hvilket jag började mitt första anförande, att en bankreform i sin helhet är en nödvändighet, men den hvarken kan eller bör utgå från det parti, som nu tagit denna fråga om hand.

Hierr Bennich: Jag beklagar att jag föranledt förlängning af denna diskussion, som, efter hvad jag eger anledning antaga, inom denna Kammarer är öfverflödig, men emellertid måste jag anhålla att få besvara ett par anmärkningar, till hvilka mitt förra yttrande synes hafva gifvit anledning. En talare har sagt, att det ligger en betryggande säkerhet för eganderätten i 72 §:ens nuvarande lydelse och detta

grundar han derpå att det i sista delen af paragrafen heter: "Dessa sedlar skola, vid anfordran, efter deras lydelse af banken med silfver inlösas". Nå väl, mine Herrar. om i detta stadgande ligger den trygghet för eganderätten, som jag anser vara så ytterst vigtig, så hafva vi ju redan i allmänna civillagen samma trygghet; ty den bjuder att hvar och en skall betala sin skuld, men ingalunda hindrar detta lagens allmänna bud att man blifver af med sina penningar, om gäldenären icke kan betala. Detta är en sorglig erfarenhet, som de flesta af oss torde hafva gjort. Huru Riksbanken mer än en gång befunnits oförmögen att inlösa sina sedlar, derom hafva vi bevis i historien om alla dessa realisationer, hvilka tid efter annan egt rum. Vid hvarje dylik realisation har svenska folket fått tillsätta större eller mindre del af sin förmögenhet. Jag kan således icke finna huru det åberopade grundlagsbudet kan innefatta någonting betryggande för eganderätten. Denna rätt är derigenom hotad att Riksbankens sedlar skola gälla för mynt, hvaraf följer att. om Riksbanken icke inlöser sina sedlar, alla fordringar blifva efter realisationens grunder reducerade. Jag hoppas och tror visserligen att någon fara icke skall uppstå, men trygghet finnes icke. En väsendtlig skilnad är emellan Englands bank och vår Riksbank. Englands bank har helt simpelt rätt att få sina sedlar ansedda såsom lagligt betalningsmedel endast så länge de inlösas med det mynt, hvarå de lyda, men ingalunda utgör detta vilkor för tvångskursen å Riksbankens sedlar.

Vidare har man framhållit såsom betryggande för eganderätten att svenska folket är vår Riksbanks principaler och eger skyldighet att honorera dess förbindelser. Ja visserligen låter detta något, men i sjelfva verket utgör det alls ingen garanti. Bonde-Ståndet åtog sig högtidligen en sådan garanti, då äfven det Ståndet blef medgifvet att deltaga i bankens förvaltning, men icke hindrade detta högtidliga åtagande att banken sedermera företog en realisation och alls icke fullgjorde sina förbindelser.

Det är ett högst märkligt förhållande, som vi icke få lemna ur sigte — jag ber att få nämna det utan hänsyftning på någon viss klass af svenska medborgare — det nemligen, att man försport en slags spekulation på bibehållandet af 72 § vid dess nuvarande lydelse. De finnas, som tycka att det icke skulle vara så tokigt, om Riksbanken åter gjorde en realisation, då man möjligen lätt nog kunde komma ifrån sina skulder. Jag frågar om det icke innebär en våda att en sådan tanke kan existera.

Hvad Robert Peel angår, har jag icke erfarit att han försvarade tvångskurs, utan blott förfäktade den tanken, att staten ensam borde få utgifva sedlar, som, så länge de infriades med mynt, skulle erkännas såsom lagligt betalningsmedel. Hvem i vårt land har påyrkat en dylik rätt för enskild sedelutgifning? Och hvem har i sjelfva verket förvägrat den för Riksbankens sedlar? — Men icke hafva föreskrifter derom sin rätta plats i rikets grundlagar.

Herr Wallenberg: Grefve Mörner ansåg att det vore nödvändigt att i grundlagen finnes uttrycklig förbindelse för Riksbanken att infria sina sedlar. Men det står ju tydligt på hvar enda bank-

sedel: "Sveriges Riksbank inlöser vid anfordran denna sedel". Hvarföre skall man hysa så mycken missaktning för Riksbanken att man anser dess förbindelser mindre värda än enskilda personers?

En talare har åberopat Robert Peel. Ja, det kan vara mycket bra att åberopa enstaka utdrag ur långa anföranden till stöd för en åsigt, men om man ser saken i sitt sammanhang, så kommer man ofta till ett helt annat resultat och man skall då i detta fall finna att Robert Peel alls icke försvarade tvångskurssystemet, utan tvärtom, men han önskade sedelutgifningens koncentrerande i statens hand, likasom fallet är med myntningen. Han förbisåg dock den stora skillnaden emellan dessa båda saker. Att mynta efter en myntlag, dertill fordras att man har myntmetall, som innehåller det blifvande myntets värde, men för att utgifva sedlar dertill behöfves endast papper och trycksvärta. Om det således bör vara ett regale att prägla mynt, så bör det å andra sidan under inga förhållanden vara ett regale att utgifva banksedlar.

För öfrigt får jag fästa uppmärksamheten derpå, att det vid sådana eventualiteter, som man önskar genom detta förslag förekomma, ej blir kapitalisterna och de stora bankinstitutionerna, som företrädesvis riskera förlust, utan de många enskilda, som icke i tid kunna trygga sig emot en förstörelse. Detta visas tillräckligt af erfarenheten från Amerika.

Friherre Sprengtporten: Jag borde visserligen ånyo uppträda för att besvara åtskilliga yttranden, som blifvit riktade mot mitt anförande, men då detta skulle leda till, att antingen upprepa hvad jag nyss eller hvad jag vid de föregående riksdagarna anförde, tror jag mig så mycket heldre härifrån kunna afstå, då frågans ställning inom Kammaren icke är för mig obekant. Jag inskränker mig sålunda till förnyande af min förut framställda begäran om afslag å den Kongl. propositionen.

Grefve Mörner: Den talare, som besvarade mitt förra yttrande, förmenade att det låge ingen säkerhet i föreskriften om Riksbankens skyldighet att inlösa sina sedlar med silfver, emedan Riksbanken gjort åtskilliga realisationer. Ja, kan han bevisa mig att sådant inträffat efter år 1851, då föreskriften om denna bankens skyldighet, i grundlagen infördes, då är han sannerligen en trollkarl. Men väl har det händt förut att banken nödgats realisera under tider, då staten roffade banken och gaf ut sedlar bredvid banken, på samma gång som bankens silfvervalutor voro ställda till statens förfogande. Så kom den omtalade nöden, som skulle anvisa utvägar för tillfället, och det veta vi, huru sedermera tillgick. Man har enligt mitt förmenande vunnit ganska mycket, när man har fått in i grundlagen denna föreskrift, hvars borttagande nu så ifrigt önskas af så många — alla dock, derom är jag öfvertygad, Riksbankens stora vänner.

Herr Rydqvist: Ett par yttranden af en föregående talare kan jag icke undgå att upptaga till pröfning. Han har nemligen upp-

repade gånger sagt, och särskildt ljudeligen betonat, att den s. k. tvångskurs 72 §:n förlänade Riksbankens sedlar, vore ett våld på eganderätten. Visserligen torde en och annan, som anser för axiomatiskt hvad klokt folk i allmänhet finner vara helt problematiskt, så uppskatta bankernas tvångskurs, der en sådan i verkligheten existerar. Men äfven i sådana länder, t. ex. i Danmark, stämplas ej lagstadgandet härom af den upplysta allmänna meningen såsom ett våld emot eganderätten. Den värde talaren kan derom vara förvissad.

Vidare har samma talare ordat åtskilligt om statsmakternas pligt att bereda absolut säkerhet för eganderätten; i anledning hvaraf jag endast tillåter mig uttrycka den önskan, det ville den värde talaren yppa det arcanum, med hvars anlitande en sådan absolut säkerhet skulle kunna åstadkommas. Hvad Sveriges Riksbanks sedlar beträffar, så beror det ju på Riksdagens begge Kamrar att styra och ställa så till, att dessa städse varda efter deras ordalydelse med klingande mynt infriade, och så länge Riksdagen fullgör denna sin skyldighet, har eganderätten från det hållet ingenting att frukta.

Den värde talaren har ytterligare i ganska stänga ordalag apostroferat vår Riksbank för de många realisationer, som, under tidernas lopp, densamma underkastats. Jag kan ej finna annat, än att denna tillvitelse är i hög grad oförtjent vid det förhållande, att dylika realisationer tid efter annan timat i en mängd andra, eller i de aldra flesta länder, och flerstädes i vida våldsammare grad, i vida större proportioner, än i Sverige.

Friherre von Schwerin: Jag har endast några få ord att säga. Jag hyser alltför mycken aktning för denna Kammare för att tro att den skulle afvika från sin förut beträffande detta ämne uttalade åsigt, och för egen del får jag förklara, att jag fortfarande hyser samma åsigt som förr om förderligheten af detta stadgande och dess skadliga inverkan på våra kreditförhållanden. Särskildt får jag, beträffande ett yttrande af en föregående talare, upprepa hvad jag vid förra riksdagen anmärkte, att nemligen den olika tolkning man vill gifva åt det der lilla ordet "må" i denna paragraf just är ett bevis att stadgandet i sin nuvarande form är otydligt; och, äfven om annat skäl ej finnes, är denna omständighet tillräckligt talande för behöfligheten af en grundlagsändring.

Friherre Raab: Jag förenar mig med Herr Rydqvist.

Sedan öfverläggningen härefter förklarades slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats, dels att det ifrågavarande förslaget skulle antagas att hvila till vidare grundlagsenlig behandling; dels af Herr Rydqvist, att Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, måtte för sin del besluta, att Riksdagen skulle för att hvila till vidare grundlagsenlig behandling antaga ett förslag till förändrad lydelse af 72 § Regeringsformen utaf följande innehåll: "Riksbanken förblifver under Riksdagens egen garanti och vård, så att den ostörd må förvaltas af de Fullmäktige, Kamrarne dertill förordna, efter de ordningar, stadgar och reglemen-

ten, hvilka redan gjorda äro eller vidare af Riksdagen göras kunna. Riksdagen allena eger rätt att genom banken utgifva sedlar, hvilka erkännas såsom lagligt betalningsmedel så länge banken icke brister i sin förbindelse att vid anfordran inlösa dem efter ordalydelsen;“ dels slutligen att Utskottets förslag måtte af Kammaren afslås.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på förslaget antagande att hvila till vidare grundlagsenlig behandling och, då dervid svarades talrika ja jemte åtskilliga nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Friherre Sprengtporten begärde votering.

Sedan Kammaren, uppå Herr Grefvens och Talmannens framställning, såsom kontraproposition vid voteringen antagit afslag å förslaget; uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den som vill, att det i första punkten af Konstitutions-Utskottets utlåtande N:o 2 intagna förslag till förändrad lydelse af 72 § Regeringsformen skall antagas att hvila till vidare grundlagsenlig behandling, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, afslås det ifrågavarande förslaget.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 79;
Nej — 14.

2:dra punkten.

Herr Wallenberg: Den här ärade motionären har ställt frågan på det rena, som man säger, ty han har sagt sin egen mening om hvad 1809 års grundlagsstiltare tänkt. Derifrån kommer han på naturlig väg till en-bankssystemet, som han förordar såsom någonting förträffligt. Motiveringen är till en början alldeles ypperlig och jag gillar den till alla delar, ty med samma motiver bevisas önskvärdheten af att hafva mynt spridt i rörelsen, men derifrån kommer han sedermera till den uppfattning, att det icke är mynt, utan Riksbankens sedlar, som böra spridas. I förbigående vill jag nämna, att bland motiverna för hans uppfattning om privatbankernas olämplighet förekommer, bland annat, att in-tecknade skuldebref af honom benämnas en negativ säkerhet. Sådana papper emottagas nu såsom hypothek i bankerna, då de ligga inom halfva taxeringsvärdet, och för min del får jag säga, att jag icke funnit någon olägenhet deraf, utan tror jag tvärtom, att dessa papper äro att betrakta såsom ganska

ska positiva säkerheter. Vore ej dessa inteckningsreverser en fullkomlig realsäkerhet, så vore hypotheksbankerna att beklaga, då de släppt ut obligationer på sådana säkerheter för millioner, dem de upplånat utomlands. Motionären prisar det skottska banksystemet och yttrar att det vore förträffligt om detsamma här kunde tillämpas. Jag ber få nämna, att vårt svenska banksystem är lika beskaffadt som det skottska; skilnaden är endast den, att det i Skottland är Skottar och i Sverige Svenskar som sköta rörelsen. Vi hafva ännu icke hunnit att blifva så vana vid att sköta bankväsendet och begagna oss deraf med fördel, som Skottarne, men detta är ganska naturligt, då man i Skottland haft enskilda banker sedan öfver 100 år tillbaka, men i Sverige knappt mer än 30 år. Vi hafva i alla fall gjort rätt vackra framsteg och i längden lär man sig väl att fullt uppskatta betydelsen af ett väl ordnad bankväsende.

I afseende på en-banks- och mångbanks-systemet tillät jag mig redan för 17 år sedan ungefär på detta samma rum (det var dock något mindre då) yttra att man antingen borde hafva många banker eller inga, d. v. s. att bankernas mängd borde bero af rörelsens behof och icke af några konstlade orsaker eller reglementariska föreskrifter — och jag har icke sedermera kommit till någon annan uppfattning. Visserligen har jag hört den åsigten uttalas, att det vore lyckligt om två eller tre banker funnes och icke flera, men deremot invänder jag att, om så vore och en kris inträffade, kunde faran blifva ganska stor. I allmänhet äro våra privatbanker i landsorten styrda mera såsom en kommunalangelägenhet än såsom ett vinstgifvande företag och derigenom minskas betydligt faran af en kris. I Frankrike är man ej särdeles belåten med en-bankssystemet och har gjort stora ansträngningar för att blifva det qvitt, men med det ofantliga inflytande som kapitalisterna der ega har detta ej hittills lyckats. Fortfara emellertid de fria institutionerna i Frankrike att utveckla sig, skall det utan tvifvel äfven der snart blifva slut med en-bankssystemet. Skulle man dessutom här vilja införa ett sådant system, vore det alldeles nödvändigt att ställa vår Riksbank under garanti af båda statsmakterna, så att Regeringen finge inflytande på bankens förvaltning, ty att låta saken i det afseendet förblifva såsom den är, då bankens styrelse tillkommer genom val, der lotten ofta får gifva utslaget, och då styrelseledamöterna ofta nog utses ej på grund af någon skicklighet och insigt, som gör dem lämpliga för ett sådant uppdrag, utan på helt andra grunder, — är så uppenbart orimligt att ett bifall dertill omöjligen kan komma i fråga annat än genom en majoritet, som icke tager hänsyn till några skäl. Jag anser det emellertid ganska lyckligt att denna motion framkommit, på det man må blifva i tillfälle att fästa uppmärksamheten på förslaget beskaffenhet och de förhållanden, som dermed stå i samband.

Jag har naturligtvis intet yrkande att göra, men jag har ansett mig böra med anledning af motionen göra några erinringar och instämmer i öfrigt med Utskottet i dess afstyrkande.

Öfverläggningen förklarades slutad och Utskottets hemställer bifölls.

Föredrogs ånyo och bifölls Konstitutions-Utskottets den 4 och 8 dennes bordlagda utlåtande N:o 3, angående väckt motion om ändring i 23 § Riksdags-ordningen.

Herr vice Talmannen: Med afseende å ordningen för behandlingen af de nu på bordet hvilande ärenden tillåter jag mig, till vinnande af tid, föreslå, att de i dag första gången bordlagda utlåtanden må sättas främst på föredragningslistan till nästa plenum och Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 2 sist å samma föredragningslista.

Denna hemställan bifölls.

Kammaren åtskildes kl. $\frac{1}{2}$ 10 e. m.

In fidem

O. Brakel.